

สถานภาพการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น ภาคตะวันตกในรอบ ๓ ทศวรรษ The Status of Western Local Literature Research in 3 Decades

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ*

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสถานภาพการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์ ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นทั้งประเภทลายลักษณ์และมุขปาฐะ ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกประเภทลายลักษณ์มี ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็น การรวบรวมต้นฉบับเอกสารโบราณ ลักษณะที่เป็น การปริวรรต การแปล การตรวจสอบชำระ และการคัดลอกต้นฉบับเพื่อเผยแพร่ และลักษณะที่เป็น การศึกษาและวิเคราะห์ ส่วนวรรณกรรมมุขปาฐะซึ่งมีผู้สนใจศึกษานิทานพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านมากที่สุด พบว่าผลงานการศึกษามี ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็น การรวบรวมข้อมูลภาคสนามและลักษณะที่เป็น การศึกษาและวิเคราะห์ ผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีผู้ศึกษาเป็นจำนวนมาก คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ทั้งสมุดไทย ใบลานและนิทานพื้นบ้าน ผลงานการศึกษาดังกล่าวมีทั้งที่เป็นผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นไทยและชนกลุ่มน้อยต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๐ ผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกทุกประเภทมีเป็นจำนวนมาก แต่ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึงปัจจุบัน ผลงาน

* รองศาสตราจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดังกล่าวมีจำนวนน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด อันพออนุมานได้ว่าในปัจจุบันกระแสความสนใจเรื่องการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับความสนใจน้อยลง

Abstract

This article studies the status of western local literature research on both written and oral literature in eight provinces of western Thailand : Nakhon Pathom, Ratchaburi, Phetchaburi, Suphan Buri, Kanchanaburi, Samut Songkhram, Samut Sakhon, and Prachuap khiri khan, from 1977 to 2008. The results show that there are three kinds of research on written literature : collecting manuscripts; transliterating local literature into modern Thai or comparative checking manuscripts or rewriting and publicizing, and analyzing them as literary work. On the contrary research on oral literature, which are mainly on folk tales and folk songs, can be divided into two kinds : collecting field data, and analyzing data. Most of the research on western local literature are on Thai-book manuscripts, which are written literature of both local Thai people and various ethnic people. A large number of research was done from 1977 to 1997, but the amount of research has dramatically decreased since then. This implies that people's interest in local culture studies has declined.

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกทั้งประเภทลายลักษณ์และมุขปาฐะนั้นสามารถสะท้อนวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนภาคตะวันตกได้อย่างชัดเจน ปัจจุบันวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกทั้งสองประเภทนั้นอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วง เพราะวรรณกรรมไทย (สมุดข่อย) และโบราณกำลังจะเสื่อมสลายและสูญหายไปตามกาลเวลา และวรรณกรรมมุขปาฐะก็กำลังจะหมดไปพร้อมเจ้าของวรรณกรรม ถ้าวรรณกรรมท้องถิ่นสูญหายไปมากเท่าไรก็อาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นก็ลดน้อยลงเท่านั้น และถ้าพิจารณาผลงานวิชาการที่เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกในปัจจุบันด้วยแล้ว จะพบว่าในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมามีผู้สนใจศึกษาน้อยลงมาก สภาพดังกล่าวก็ยิ่งทำให้ตกกังวลมากขึ้นว่าคนรุ่นหลังจะสามารถส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทนี้ไปได้เพียงใด บทความ “สถานภาพการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกในรอบ ๓ ทศวรรษ” นี้จะศึกษาและประมวลให้เห็นภาพว่าในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา มีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกเรื่องใด ในลักษณะใด มีวัตถุประสงค์และแนวทางการศึกษาอย่างไร รวมทั้งได้สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ฯลฯ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้นักวิชาการ บุคคลทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นแนวทางการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น รวมทั้งคติชนวิทยาที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้น เพื่อพัฒนาการศึกษาด้านนี้ให้ก้าวหน้ากว่าเมื่อหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา

สถานภาพการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นโดยทั่วไป

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยาเริ่มขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา โดยเปิดสอนเป็นรายวิชาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย (ตรีศิลป์ บุญขจร ๒๕๓๐ : ๑๐๐) การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยาได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ เมื่อรัฐบาลสมัย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายถนอมกรัยวิเชียร มีนโยบายส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้ว่าในยุคนั้นมีโครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมหลายโครงการ รวมทั้งโครงการจัดตั้งศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทยซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมการศึกษาด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยา ผู้ประสานงานการจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวนี้คือ กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหน่วยประเคราะห์ศูนย์ฯ อยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวิทยาลัยครู

๒๕๖ จุฬารัตน์ ลักษณะศิริ

ต่อมาเมื่อกองวัฒนธรรมได้รับการยกฐานะเป็นสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติก็ได้พัฒนาหน่วยประมวลรหัสเหล่านี้เป็นศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่จัดตั้งศูนย์ที่วิทยาลัยครู ถ้าจังหวัดใดไม่มีวิทยาลัยครูก็ให้จัดตั้งที่โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมดังกล่าวนับเป็นแหล่งหลักในการรวบรวม ศึกษา ค้นคว้าด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยา นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และกระแสนการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นก็เฟื่องฟูขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๐

นอกจากศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ในโรงเรียนประจำจังหวัดและสถาบันราชภัฏซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏจะมีหน้าที่อย่างเด่นชัดในการส่งเสริมการศึกษาด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยาดังกล่าวแล้ว มหาวิทยาลัยซึ่งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิมที่อยู่ในภาคต่างๆ ยังตระหนักถึงหน้าที่และบทบาทนี้จึงได้จัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยาขึ้น เช่น **ภาคเหนือ** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดตั้งสถาบันวิจัยสังคมในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มหาวิทยาลัยแห่งนั้นนอกจากดำเนินงานด้านการวิจัยทางสังคมแล้ว ยังศึกษาวิจัยด้านล้านนาคดีด้วย งานสำคัญคือการศึกษาวิจัยด้านจารึกและเอกสารโบราณรวมทั้งคติชนวิทยา (พรรณเพ็ญ เครือไทย ๒๕๔๖ : ๓๔-๓๙) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยแห่งนี้นับเป็นแหล่งข้อมูลด้านล้านนาคดีที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ **ภาคใต้** มหาวิทยาลัยทักษิณเมื่อครั้งยังเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ก็ได้จัดตั้งสถาบันทักษิณคดีขึ้นราว พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ เก็บรวบรวมวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้จัดตั้งศูนย์การอนุรักษ์เอกสารโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสำรวจอนุรักษ์และพัฒนาเอกสารโบราณเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ และได้จัดให้มีโครงการอนุรักษ์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ ส่วน**ภาคกลาง** มีหน่วยงานอยู่ ๒ แห่งที่ส่งเสริมการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยา แห่งแรกคือ ศูนย์คติชนวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แห่งที่สอง คือ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ศูนย์นั้นนอกจากจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ และวัฒนธรรมแล้ว ยังรวบรวมความรู้ด้านท้องถิ่นด้วย เช่น มีโครงการสำรวจข้อมูลวรรณกรรมภาคตะวันตกจากวัดต่างๆ ในภาคตะวันตก ๘ จังหวัด และได้นำทะเบียนรายชื่อเอกสารโบราณมาจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อ

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก เพื่อบริการข้อมูลแก่สังคมต่อไป นอกจากนี้ การส่งเสริม การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยาในภาคต่างๆ ยังได้รับความสนใจและ ความร่วมมือจากภาคเอกชน เช่น การจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของวัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีพระอริยานุวัตรเขมจารี อดีตเจ้าอาวาสวัด มหาชัยได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓ ทั้งนี้ต่อมาพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดมหาชัย เป็นต้น

ดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ความสนใจเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นและคติชนวิทยา มีมานานแล้วประมาณ ๕๐ ปี แต่การศึกษาวิชชาดังกล่าวอย่างจริงจังได้เริ่มเมื่อประมาณ ๓๐ กว่าปีมานี้ เริ่มจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ” ของ ประคอง นิมมานเหมินทร์ ซึ่งเขียนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ (บาหยัน อิมสำราญ ๒๕๓๘ : ๑๙๑) หลังจากนั้น ศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ และสถาบันการศึกษาในแต่ละภาคก็ได้ศึกษา และเผยแพร่ผลงานเกี่ยวกับวรรณคดีท้องถิ่นเป็นจำนวนมากขึ้น มีทั้งผลงานการรวบรวม เอกสารโบราณ การรวบรวมวรรณกรรมมุขปาฐะทั้งในลักษณะการรวบรวมและการศึกษา วิเคราะห์ในรูปบทความวิชาการ ตำรา หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ และงานวิจัย ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (๒๕๓๐) ได้สำรวจผลงานเกี่ยวกับวรรณคดีท้องถิ่นสี่ภาค รวมทั้งได้ ศึกษาพัฒนาการการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นไว้ในงานวิจัยเรื่อง “พัฒนาการการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยวรรณคดีไทย” ต่อมา พ.ศ. ๒๕๓๘ บาหยัน อิมสำราญ (๒๕๓๘) ได้ เขียนบทความเรื่อง “สถานภาพการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่น” ตีพิมพ์ในหนังสือ เรื่อง “วรรณคดีท้องถิ่นพินิจ” ชุดไทยศึกษา เล่มที่ ๔ ซึ่งเป็นหนังสือรวมบทความจาก การสัมมนาเรื่อง “วรรณคดีท้องถิ่นไทย : ลักษณะร่วมและแตกต่าง” เมื่อวันที่ ๒๐-๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๒ บทความนี้ได้กล่าวถึงวิทยานิพนธ์และงานวิจัยด้านวรรณคดีท้องถิ่น ทั้งสี่ถิ่น โดยมุ่งสำรวจวิธีการศึกษาเพื่อนำไปสู่การประเมินสถานภาพวรรณคดีท้องถิ่น ทั้งสี่ถื่นดังกล่าว

ส่วนผลงานการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นภาคตะวันตกนั้น ยังไม่มีการสำรวจ โดยตรง แต่มักจะปรากฏร่วมกับการสำรวจผลงานวรรณคดีท้องถิ่นภาคกลาง จึงยัง ไม่สามารถเห็นภาพการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นภาคตะวันตกทั้ง ๘ จังหวัด คือ นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์ ได้ชัดเจน

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจลักษณะและวิธีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคตะวันตก ทั้งวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทลายลักษณ์ซึ่งเป็นต้นฉบับตัวเขียนและวรรณกรรมมุขปาฐะ ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการศึกษาวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคตะวันตกจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๑) รวมเวลาประมาณ ๓๐ ปี เพื่อประเมินสถานภาพและปัญหาของการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคตะวันตก อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกให้ก้าวหน้าต่อไป

ผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก

การสำรวจผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคตะวันตกนี้ จะสำรวจทั้งวรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นประเภทวรรณกรรมลายลักษณ์ต้นฉบับตัวเขียนและวรรณกรรมมุขปาฐะซึ่งทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลทางคติชนวิทยา ส่วนข้อมูลทางคติชนวิทยาประเภทที่มีได้ถ่ายทอดด้วยภาษาหรือข้อมูลที่เรียกว่า อมุขปาฐะ และข้อมูลผสม เช่น ศิลปะ สถาปัตยกรรม ประเพณี ฯลฯ ไม่อยู่ในขอบเขตการสำรวจครั้งนี้

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคตะวันตกอย่างจริงจังได้เริ่มขึ้นเมื่อ ปี ๒๕๑๗ โดยเริ่มจากจากวิทยานิพนธ์ของ สุมาลย์ เรืองเดช เรื่อง “เพลงพื้นบ้าน ตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” หลังจากนั้นจึงมีผู้สนใจศึกษาต่อเนื่องกันมา

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคตะวันตกนี้มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นผลงานการศึกษาของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง ๔ แห่งในภาคตะวันตก เนื่องจากมีหน่วยงานศูนย์วัฒนธรรมรองรับ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มีสำนักศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเก็บรวบรวมสมุดไทยไว้จำนวนมาก เช่น วรรณกรรม คัมภีร์ศาสนา เพลงพยากรณ์ดวงชะตา โดยเฉพาะตำรายานี้มีจำนวนมาก ขณะนี้ได้มีโครงการรวบรวมและปริวรรตสมุดไทยดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ยังมีผลงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศิลปากรและสารนิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมทั้งผลงานของบุคคลจากท้องถิ่นอื่น ทั้งที่ศึกษาด้วยความสนใจและเป็นการศึกษาเพื่อทำวิทยานิพนธ์

ที่สำคัญคือยังมีผลงานของนักศึกษาระดับปริญญาโทอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นรายงานประกอบการศึกษารายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกที่เปิดสอนเป็น

วิชาบังคับในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงแห่งเดียว รายวิชานี้ นักศึกษาจะออกสำรวจวรรณกรรมลายลักษณ์จากวัดหรือชุมชนในภาคตะวันตก แล้วนำมาปริวรรตและวิเคราะห์ รายงานที่น่าสนใจ เช่น เรื่องจันทวงศ์ ฉบับจังหวัด สุพรรณบุรี เรื่องจักรแก้ว-จักรกรด เรื่องเศไชย เรื่องพระดาวเรือง เรื่องพระนาวัน เรื่องทำวานรกับยักษ์พรหมจักร เรื่องสุบินทกุมาร และเรื่องโมโหสดาตก ทั้ง ๖ เรื่องหลัง ได้ต้นฉบับจากวัดลาดหญ้า จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น ผลงานนี้มีโครงการจะจัดพิมพ์ เผยแพร่ต่อไป

การสำรวจผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกครั้งนี้ จะขอจำแนก เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ และวรรณกรรมมุขปาฐะตามลำดับ ดังนี้

๑. วรรณกรรมลายลักษณ์

วรรณกรรมลายลักษณ์ หมายถึง วรรณกรรมที่บันทึกไว้ด้วยตัวอักษร วัสดุ ที่ใช้บันทึกมักเป็นสมุดไทยและใบลาน วรรณกรรมลายลักษณ์บางเรื่องนั้นเดิมก็คง แพร่หลายโดยมุขปาฐะ ต่อมาเมื่อมีวัสดุที่ใช้ในการบันทึกแล้ว ก็นำเอาเรื่องราวที่เล่า สืบต่อกันมาบันทึกให้เป็นลายลักษณ์ วรรณกรรมประเภทลายลักษณ์ที่พบในภาคนี้ เช่น คัมภีร์ ทางศาสนา สมุดพระมาลัย และตำราต่างๆ เช่น ตำรายา ตำราทำนายฝัน ตำรา โหราศาสตร์ ตำราดูฤกษ์ยาม ตำราเครื่องรางของขลัง ตำราไสยศาสตร์ ตำราดูสัตว์ ภูมหาย และวรรณกรรมต่างๆ ฯลฯ

การสำรวจและการศึกษาวรรณกรรมลายลักษณ์ในภาคตะวันตกนี้ยังไม่ก้าวหน้ามากนัก เมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ สถาบันการศึกษาในภาคตะวันตกที่สนใจ สำรวจและศึกษาเอกสารโบราณอย่างจริงจังคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ผู้นำ สำคัญที่ทำให้การสำรวจและศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นลายลักษณ์ตื่นตัวขึ้นคือ อาจารย์ ล้อม เห่งแก้ว และอาจารย์เสยย์ เกิดเจริญ อาจารย์ทั้งสองได้สำรวจพบเอกสารสมุดไทย เป็นจำนวนมากและได้ปริวรรตเป็นอักษรปัจจุบันเผยแพร่หลายเรื่อง

เอกสารโบราณในภาคนี้ สำรวจพบทั้งในกลุ่มคนไทยและชนกลุ่มน้อย คือ ลาวและมอญ เอกสารที่พบมีทั้งสมุดไทยและใบลาน อักษรที่ใช้บันทึกมีทั้งอักษรไทย โบราณ อักษรขอมไทย อักษรมอญ รวมทั้งอักษรธรรมอีสาน อักษรลาวโซ่ง และอักษร ไทยน้อย ซึ่งเป็นอักษรของชนกลุ่มน้อยลาว ภาษาที่ใช้บันทึกมีทั้งภาษาไทย ภาษาลาว ภาษามอญ และภาษาบาลี

ผลจากการสำรวจการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกประเภทนี้ สามารถแบ่งผลงานการศึกษาได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑.๑ ลักษณะที่เป็นการรวบรวมเอกสารโบราณ ผลงานนี้เป็นต้นฉบับเอกสารโบราณทั้งสมุดไทยและใบลานที่ยังมีได้บรรจงและศึกษา เมื่อได้ต้นฉบับเอกสารโบราณมาแล้วก็นำมาเก็บรวบรวมเพื่อรอการศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นแหล่งที่มีต้นฉบับเอกสารโบราณเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นสมุดไทย บันทึกด้วยอักษรไทยโบราณ ภาษาไทย มีทั้งที่แต่งเป็นกลอนสวด กลอน ร่าย ร้อยแก้ว ฯลฯ ต้นฉบับที่ได้นี้มีทั้งต้นฉบับของจริงที่มีผู้บริจาคให้ ฉบับที่ถ่ายเอกสารและไม่โครฟิล์มจากต้นฉบับจริง ต้นฉบับบางส่วนแม้ไม่ได้ต้นฉบับมาก็ทราบแหล่งสืบค้นได้ ต้นฉบับเอกสารโบราณนี้ส่วนใหญ่ไม่สมบูรณ์ ต้นฉบับสมุดไทยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีสำรวจพบมีเรื่องต่างๆ ทั้งวรรณกรรม นิทานแบบเรียน คัมภีร์ศาสนา ตำราแพทย์ ตำราโหราจารย์ ตำราไสยศาสตร์ และตำราสงคราม

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เคยสำรวจเอกสารโบราณที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ได้พบสมุดไทยเรื่อง พระมาลัย ตำรายา ตำราไสยศาสตร์ ตำราเครื่องรางของขลัง ตำราโศคลง ตำราเกี่ยวกับศาสนา สวัสดิรักษา วรรณกรรมนิทานหลายเรื่อง เช่น อุทัยเทวี จันทมาศ สรรพสิทธิ์ ฯลฯ เอกสารเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์

ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้มีโครงการสำรวจข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นจากวัดในจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันตกรวม ๘ จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากเห็นว่าวรรณกรรมท้องถิ่นมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเอกสารชั้นต้นที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วรรณคดีและภาษา การสำรวจครั้งนี้ประกอบด้วยอาจารย์ คณะอักษรศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๓ การดำเนินการนี้เป็นการจัดหมวดหมู่ จัดทำทะเบียนและรายชื่อเอกสารโบราณเพื่อมอบให้วัด

คัมภีร์อักษรมอญโบราณ จากพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

หีบใส่หนังสือใบลาน จากพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ทั้งนี้เอกสารโบราณวัดเป็นผู้ดูแลรักษาต่อไปเช่นเดิม

ผลการสำรวจข้อมูลวรรณกรรมภาคตะวันตกครั้งนี้สรุปได้ ดังนี้

๑. สำรวจเอกสารโบราณทั้งหมด ๘ จังหวัดดังกล่าว จังหวัดที่พบเอกสารมากที่สุด คือ สุพรรณบุรี ๑,๗๒๘ รายการ (๓๐.๓๒%) รองลงมา คือ ราชบุรี ๑,๓๕๖ (๒๓.๗๙%)

๒. วัดที่พบเอกสารโบราณมีจำนวน ๓๒๗ วัด

๓. เอกสารโบราณพบทั้งหมด ๕,๕๙๕ ฉบับ พบสมุดไทยมากที่สุด จำนวน ๓,๙๐๔ เล่ม (๖๙.๗๙%) รองลงมา คือ ใบลาน ๑,๖๒๒ ผูก (๒๙.๙๙%)

๔. หมวดเรื่องประกอบด้วยกฎหมาย ตำรายา พุทธศาสนา ลัทธิพิธีกรรม วรรณกรรม ไหวศาสตร์และคณิตศาสตร์ ไสยศาสตร์ คำสอน และปกิณกะ โดยพบหมวดพระพุทธศาสนามากที่สุด รองลงมาคือหมวดตำรายา

๕. อักษรที่พบใช้ในการบันทึก คือ อักษรไทยโบราณ อักษรขอมบาลี และอักษรขอมไทย

เมื่อได้ดำเนินการสำรวจและจัดทำทะเบียนและรายชื่อเอกสารโบราณแล้ว ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้นำมาจัดทำฐานข้อมูลที่สืบค้นได้จากทางอินเทอร์เน็ตซึ่งดัชนีรายการประกอบด้วยจังหวัด หมวดเรื่อง ชื่อวัด และต้นฉบับ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๒๕๕๑)

นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์ทางภาคตะวันตกอีกหลายแห่งที่เก็บรวบรวมเอกสารโบราณไว้ ดังนี้ พิพิธภัณฑ์พระพุทธวิถีนายก วัดกลางบางแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม นอกจากจัดแสดงพระเครื่อง เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคล ตำรายาไทยโบราณของหลวงปู่บุญและหลวงปู่เพิ่มแล้ว ยังมีห้องจัดแสดงคัมภีร์ ใบลาน และสมุดข่อยจำนวนมาก คัมภีร์ใบลานเป็นหนังสือเทศน์ พระธรรม และความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา ส่วนสมุดข่อยมีทั้งสมุดไทยขาวและสมุดไทยดำ จารด้วยอักษรไทยและอักษรขอม มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชพงศาวดาร ตำราพิชัยสงคราม วรรณกรรม หนังสือเรียน ตำรายาและตำรารักษาริด ตำราโหราศาสตร์ ตำราไสยศาสตร์ สมุดภาพพระมาลัย และพุทธประวัติ (วัดกลางบางแก้ว ๒๕๕๑)

พิพิธภัณฑ์วัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นชุมชนมอญได้รวบรวมใบลาน สมุดข่อย อักษรมอญและภาษามอญโบราณได้จำนวนประมาณ ๘๐๐

รายการ เอกสารบางเรื่องสันนิษฐานว่ามีอายุถึง ๓๗๐ ปี เรื่องที่พบได้แก่ คัมภีร์ทางศาสนา มหาชาติ ทศชาติ ตำรายา ตำราทำนายฝัน ตำราปลูกบ้าน ความเชื่อ และวรรณกรรม ฯลฯ (จวน เครือวิชฌยาจารย์ ๒๕๕๑)

พิพิธภัณฑ์วัดเขายี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พิพิธภัณฑ์นี้ได้เก็บรวบรวมเอกสารโบราณซึ่งพบที่วัดเขายี่สารไว้จำนวนประมาณ ๔๐๐ รายการ ส่วนใหญ่เป็นใบลาน ส่วนสมุดข่อยพบจำนวนน้อยมาก วรรณกรรมใบลานที่พบที่วัดนี้นับว่าน่าสนใจหลายประการ เช่น มีความสมบูรณ์หลายผูก และมีใบลานหลายผูกที่ระบุศักราช และพบว่าใบลานที่ระบุศักราชเก่าที่สุดคือ ซาดกเอกนิบาต พ.ศ. ๒๒๒๗ เอกสารโบราณใบลานนี้พบหลายประเภท อาทิ ตำรา เช่น ตำราไวยากรณ์บาลีเรื่องกัจจายน (พ.ศ. ๒๓๒๑) ซาดก เช่น พระศรีวิชัยซาดก พระธรรณชัยบัณฑิตซาดก (ใบลานสมบูรณ์) พระสัิวไชย (พ.ศ. ๒๒๔๓) ฯลฯ คำสวด เช่น พระคิริมานนทสุตตันิฐิต มงคลทีปนีอรรธกถา และอานิสงส์ เช่น อานิสงส์การเผาผี การสร้างพระธรรม การถวายผ้าป่า การสร้างพระพุทธรูป ฯลฯ ส่วนวรรณกรรมสมุดไทยที่พบ เช่น ตำรายา ตำราดูสัตว์ (แมว นก) ตำราโหราศาสตร์ กฎหมายตราสามดวง รามเกียรติ์ ฯลฯ (สิริอาภา รัชตะหิรัญ ๒๕๕๑)

นอกจากนี้ที่หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษกกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ก็ได้รวบรวมเอกสารโบราณทั้งสมุดไทยและใบลานที่เก็บได้จากอำเภอต่างๆ ในจังหวัดกาญจนบุรีโดยทำบัญชีไว้บริการ เอกสารโบราณที่พบมีหลายประเภท เช่น ตำรายา ตำราโหราศาสตร์ ตำราไสยศาสตร์ คัมภีร์ศาสนา กฎหมาย และวรรณกรรม เป็นต้น

๑.๒ ลักษณะที่เป็นการปริวรรต การแปล การตรวจสอบชำระ และการคัดลอกตามต้นฉบับเพื่อเผยแพร่ ผลงานลักษณะนี้มีต้นฉบับเอกสารโบราณที่ได้มีผู้ปริวรรต แปล ตรวจสอบชำระ และคัดลอกเพื่อเผยแพร่ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของไทยและวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยมอญ ดังนี้

๑.๒.๑ ผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของไทย จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีการปริวรรต การคัดลอก และการตรวจสอบชำระนี้ได้ต้นฉบับมาจากจังหวัดเพชรบุรี นครปฐม กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นผลงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ดังนี้

“มหาชาติเมืองเพชร” สมาน ไข่เหม ปวีรบรรต (๒๕๒๑) ต้นฉบับเป็นอักษรขอมไทย

“วรรณกรรมพริบฟรี ๔ เรื่อง” ธนู บุญยรัตนพันธุ์ ปวีรบรรต (๒๕๒๓) ประกอบด้วยเรื่องสุกมิตราดกฉบับเมืองเพชรบุรี กฤษณาสอนน้องคำกลอน บัณฑิตพนันสอยกรอนบางบท

“ประชุมวรรณกรรมคำสอนจากวัดในเมืองเพชร” เสยย์ เกิดเจริญ ปวีรบรรต (๒๕๒๔) ประกอบด้วยเรื่อง ประตุนธรรม สวัสดิรักษา เพลงยาวปารวณ พาสีสอนน้อง ลักษณะเมียบเจ็ดสถาน ลักษณะบุตรสาม ด้านพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา แบบสอนอ่านเรื่องศรีสวัสดิ์ดิตร สุภาสิทตัง และสุภาสิตพระร่วง

“อนุสาสน์คำสอน จากสมุดไทยวัดในบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี” เสยย์ เกิดเจริญ ปวีรบรรต (๒๕๒๔)

“บทละครเรื่องพระลอ ฉบับเมืองเพชรบุรี” ล้อม เพ็งแก้ว คัดลอก (๒๕๒๕)

“ปรมัตถ์คำกลอน” ของพระมหาวชิราวัตร เสยย์ เกิดเจริญ ปวีรบรรต (๒๕๒๕)

“พยากรณ์ดาวจระเข้และความฝัน” (๒๕๒๕) ล้อม เพ็งแก้ว จัดทำเผยแพร่โดยถ่ายเอกสารย่อส่วนต้นฉบับเดิม เรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของตำราดาวซึ่งเป็นคัมภีร์พยากรณ์ที่นิยมมาแต่โบราณ

“บันเพ้อพินถึง (กระหู่ ๕๖ บท)” ล้อม เพ็งแก้ว เป็นผู้คัดลอกตามต้นฉบับ (๒๕๒๕) เนื้อหาเป็นทำนองนิราศ

“สุภาสิทตัง” เผยแพร่ในเรื่อง “สุภาสิทตัง : วรรณกรรมคำสอน ฉบับเมืองเพชรบุรี เทียบสุภาสิตพระร่วง” ของ ล้อม เพ็งแก้ว ในศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ “พ่อขุนรามคำแหงไม่ได้แต่งสุภาสิตพระร่วง” (๒๕๒๘)

“โคลงโลกนิติ” เผยแพร่ในเรื่อง “วรรณกรรมโลกนิติฉบับเมืองเพชรบุรี” ของ สมาน ไข่เหม ปวีรบรรต (๒๕๓๐)

“กาพย์กลอนสวดเรื่องพระสุธน” เสยย์ เกิดเจริญ ปวีรบรรต (๒๕๓๑)

“วรรณคดีสมุดไทย” ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (๒๕๓๓) ได้ปวีรบรรตสมุดไทยซึ่งวัดและชาวบ้านในจังหวัด

นครปฐมเก็บรักษาไว้ ประกอบด้วยเรื่องสุภาสิตสอนหญิง สุภาสิตคำกลอน พระอภัยมณี มโหสถ สุวรรณกุมาร และเจ้าลั่นทอง (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ๒๕๓๓)

“ตำรายาโบราณจากสมุดข่อยตำรับกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี”

ใน กาญจนบุรีศึกษา ฟ้อน เปรมพันธุ์ ปิรรัตตและตรวจชำระ ผลงานนี้เป็นการปริวรรต ตำรายาจากสมุดไทย ๒ เล่มจากจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรี (๒๕๔๖)

“นิราศเมืองเพชร (ฉบับตรวจสอบวรรคต่อวรรค)” ทองใบ แทนมณี ตรวจสอบชำระ (๒๕๔๘) นิราศฉบับนี้ตรวจสอบชำระจากฉบับตัวเขียนซึ่งเก็บรักษาไว้ที่ ฝ่ายเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ จำนวน ๖ ฉบับ โดยมีนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ รวมอยู่ด้วย

๑.๒.๒ ผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชนกลุ่มน้อย จากการศึกษาพบว่า มีผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นของมอญและลาวที่เป็นการแปลและการปริวรรต ดังนี้

“วิถีชีวิตชาวมอญ” จวน เครือวิชฌยาจารย์ แปล (๒๕๓๗) เรื่องนี้ แปลมาจากคัมภีร์ใบลานเรื่องโลกสิทธิและโลกสมุตติ ซึ่งจารด้วยอักษรมอญและภาษา มอญโบราณ ศักราช ๑๒๖๒ (พ.ศ. ๒๔๔๓) คัมภีร์นี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต พิธีกรรมของคนมอญตั้งแต่เกิดจนตาย

“นิทานเรื่องปมาสี-สี” จวน เครือวิชฌยาจารย์ (ลุงจวน) แปลจาก คัมภีร์ใบลาน อักษรมอญและภาษามอญโบราณ (๒๕๓๖) เรื่องนี้เป็นนิทานคติธรรมทาง พระพุทธศาสนาของชาวมอญ ระบุว่า “สังกัจจะนามภิกขุ” เป็นผู้จารเมื่อศักราช ๑๒๕๐ (พ.ศ. ๒๔๓๑) นิทานเรื่องนี้คล้ายนิทานอีสป ต่างกันที่ตัวละครส่วนใหญ่เป็นมนุษย์และ เทวดาเป็นสำคัญ มิใช่เป็นสัตว์ คำว่า “ปมา” คือ อุปมา ชื่อ ปมาสีสี จึงหมายถึง นิทาน ที่เป็นการอุปมาเปรียบเทียบ โดยตัวละครในเรื่องจะมีจำนวนสี่ ทุกเรื่อง (จวน เครือ วิชฌยาจารย์ ๒๕๕๑)

นอกจากนี้ ที่จังหวัดสุพรรณบุรียังพบเอกสารโบราณจำนวนหนึ่งเป็น เอกสารของชาวลาวพวน พบที่วัดในหมู่บ้านมะขามล้มและวัดลานคา อำเภอบางปลาม้า เป็นภาษาลาวบันทึกลงด้วยอักษรธรรมอีสานและอักษรไทยน้อย เรื่องที่พบมีทั้งนิทาน ชาดก คำสอน คัมภีร์ ตำรา ฯลฯ ขณะนี้ได้นำเอกสารใบลานบางส่วนมาปริวรรต และ บางเรื่องได้พิมพ์เผยแพร่แล้ว (สิริวิวัฒน์ คำวันสา ๒๕๒๙ : ๙๓-๑๐๕) เช่น

นิทาน ได้แก่ กิณรี พระยานมี้ กำพำซ้ำี่เรือน

ชาตก ได้แก่ ท้าวเต๋าคำ สุนทรราช มหาวงศ์แดงอ่อน

คำสอน ได้แก่ กากินซากช้าง คำสอนมหานิล ศิริพจน์คำสอน ท้าว

คำสอนอุณห์สิริชัย

คัมภีร์ทางพระศาสนาพุทธ ได้แก่ สอนองบวช สอนอดักบาตร ศรัทธาสูตร พุทธเสน บารมี ๑๐ สรรพวรรณทิตวา ตำราต่างๆ เช่น ตำราคำผืน เป็นต้น

๑.๓ ลักษณะที่เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ มีผู้สนใจนำวรรณกรรม ลายลักษณ์ทองถิ่นภาคตะวันตกมาศึกษาวิเคราะห์ในรูปของวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความวิชาการ และรายงานประกอบบรรยายวิชา ผลงานที่เป็นวิทยานิพนธ์และงานวิจัย เท่าที่สำรวจพบมีจำนวน ๑๔ เรื่อง ผลงานจำนวนนี้แบ่งได้เป็น ๔ ประเภทคือ ประเภท ศึกษาเฉพาะเล่ม ประเภทศึกษาเฉพาะเรื่อง ประเภทศึกษาเฉพาะชนิดของวรรณกรรม และประเภทศึกษาวรรณกรรมทุกชนิดจากสมุดไทย

๑.๓.๑ ผลงานประเภทศึกษาเฉพาะเล่ม คือการศึกษาเฉพาะ เอกสารโบราณภาคตะวันตกเล่มใดเล่มหนึ่ง เท่าที่พบมีจำนวน ๑๕ เรื่อง แบ่งเป็น วรรณกรรมท้องถิ่นของไทยที่พบในภาคนี้คือ จังหวัดเพชรบุรีและราชบุรี และวรรณกรรม ของชนกลุ่มน้อยลาว และมอญที่พบในจังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรีตามลำดับ ดังนี้

ก. ผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของไทยที่ได้ต้นฉบับจาก เพชรบุรี มีจำนวน ๑๐ เล่ม และจังหวัดราชบุรีมีเพียง ๒ เล่ม ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยและ วิทยานิพนธ์

“สุกมิต : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” วิทยานิพนธ์ของสุกสมาน ยอดแก้ว

(๒๕๒๔)

“นิราศเขาลูกช้างสำนวนนายต่วน พ.ศ. ๒๔๒๔” งานวิจัยของ ล้อม เพ็งแก้ว (๒๕๒๔)

“พระรถนิราศสำนวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน)” งานวิจัยของล้อม เพ็งแก้ว (๒๕๒๕) ผลงานนี้ศึกษาในแนวประวัติ โดยศึกษาสมัยที่แต่ง ผู้แต่งและการ ตรวจสอบชำระต้นฉบับ

“การศึกษามหาชาติฉบับเมืองเพชรบุรี กัณฑ์ชูชก : การศึกษาเชิง

วิเคราะห์” วิทยานิพนธ์ของ สมาน ไข่เหม (๒๕๒๗)

“ตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทยจากวัดโชค อำเภोधุมเรศ จังหวัดราชบุรี” ของ ราตรี โพธิ์เต็ง (๒๕๒๙) เป็นรายงานประกอบการศึกษาวิชาดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ของ นันทิยา ตั้วรายาจากสมุดไทยเพียงเล่มเดียว โดยศึกษาอักษรวิธี รูปแบบ การเขียนตำรายา และความเชื่อที่ปรากฏในตำรายา

“การศึกษาสุบินภูมิรศาคำภพฉบับวัดจันทราวาส เพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ของ สุพันธ์ ชุมเมฆ (๒๕๓๐)

“การศึกษาเรื่องมหชาติเมืองเพชร สำนวนวัดเกาะ” ของ ผ่องศรี ยอดสกุล (๒๕๓๐)

“การศึกษามหาชาติฉบับเมืองเพชรบุรี กัณฑ์มหาพน” ของ สิญญา จิระเกียรติ (๒๕๓๑)

“การวิเคราะห์นิทานคำภพเรื่องหงส์ย่นด้นฉบับจังหวัดราชบุรี” ของอุบล เทศทอง (๒๕๓๒)

“พระมาลัยกลอนสวดฉบับเพชรบุรี” ของจันทร์ศิริ แทนมณี (๒๕๓๔)

“ตำราดาว : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ของนิพัทธ์พร เพ็งแก้ว (๒๕๓๕)

“ศึกษาสมุดไทยประถม ก กา ฉบับพื้นบ้านเพชรบุรี” ของนฤทธิ ศรีวรรณ (๒๕๔๒)

ผลงานดังกล่าว ต้นฉบับเป็นอักษรไทยโบราณ ภาษาไทย มีเฉพาะ วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษามหาชาติฉบับเมืองเพชรบุรี กัณฑ์ชูชก : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” เท่านั้นที่เป็นอักษรขอมไทย ผู้ศึกษาได้ปริวรรตต้นฉบับเป็นอักษรไทยปัจจุบัน งานทั้งหมดดังกล่าวนี้เป็นการศึกษาโดยใช้แนววิเคราะห์หลายแนวคือ แนวการศึกษาทางวรรณกรรม แนวการศึกษาเชิงประวัติ แนวการศึกษาเชิงสังคมวิทยา บางเล่มยังศึกษา เรื่อง อักษรวิทยา รวมทั้งยังศึกษาเปรียบเทียบกับสำนวนอื่นอีก ส่วนเรื่อง “ตำราดาว : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ซึ่งบันทึกด้วยอักษรไทย (มีอักษรขอมและอักษรขอมเขียงแทรก) มุ่งศึกษา เรื่องตามแนวคติชนวิทยา

ข. ผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชนกลุ่มน้อย จากการศึกษ พบว่า มีผลงานวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยคือ ลาวครั้ง ซึ่งพบต้นฉบับในจังหวัดนครปฐม จำนวน ๒ เล่ม และมอญ ซึ่งพบต้นฉบับในจังหวัดราชบุรี ๑ เล่ม ทั้งหมดล้วนเป็นวิทยา

นิพนธ์ ดังนี้

“การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมลาวเรื่องไก่อแก้ว” วิทยานิพนธ์ของ
ยุพิน สุวรรณฤทธิ์ (๒๕๓๐)

“การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมลาวเรื่องซ่องคอกุ้ง” วิทยานิพนธ์
ของพิสุทธิ์ ใจเที่ยง (๒๕๓๐)

“การศึกษาเรื่องปฐมสมโพธิฉบับมอญจากต้นฉบับวัดคงคาราม
ราชบุรี” ของ ณัฏฐินี พรหมเกิด (๒๕๓๑)

วิทยานิพนธ์สองเรื่องแรก ต้นฉบับที่ศึกษาเป็นหนังสือโบราณ บันทึกด้วย
อักษรไทยน้อย ภาษาลาว ส่วนวิทยานิพนธ์เรื่องที่สาม ต้นฉบับเป็นหนังสือโบราณเช่นกัน
แต่บันทึกด้วยอักษรมอญ ภาษามอญ ผู้ศึกษาได้ปริวรรตและศึกษาอักขรวิทยา จากนั้น
ได้ศึกษาเรื่องโดยใช้แนววิเคราะห์หลายแนวคือ วิเคราะห์แนวการศึกษาทางวรรณกรรม
และแนวการศึกษาเชิงสังคมวิทยา ส่วนเล่มสุดท้ายศึกษาในแนวประวัติเพิ่มขึ้น

๑.๓.๒ ผลงานประเภทศึกษาเฉพาะเรื่อง คือการศึกษาเอกสาร
โบราณภาคตะวันตกเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีต้นฉบับหลายสำนวน โดยนำต้นฉบับ
ที่ได้จากภาคอื่นๆ มาศึกษาเปรียบเทียบกับ ผลงานประเภทนี้พบ ๓ เรื่อง คือ

“ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและ
พระมาลัยคำหลวง” วิทยานิพนธ์ของ วัฒนา ณ นคร (๒๕๒๕)

“การวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา” งานวิจัยของ
นันทา ขุนภักดี (๒๕๓๐)

“พระสี่สารนิทานคำกาพย์” วิทยานิพนธ์ของอาภร ไมตรีโสภณ
(๒๕๕๑)

ผลงานดังกล่าวนำเอาวรรณกรรมเรื่องเดียวกันที่มีสำนวนและรูปแบบ
ต่างกันมาเปรียบเทียบเพื่อศึกษาลักษณะร่วมและลักษณะที่แตกต่าง ต้นฉบับที่นำมา
วิเคราะห์ส่วนหนึ่งจะเป็นวรรณกรรมที่พบในภาคนี้ เล่มแรกศึกษาเปรียบเทียบเพื่อหา
ลักษณะร่วมของอนุภาคของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนต่างๆ ตามแนวทางการ
ศึกษาคติชนวิทยา เล่มที่สองศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของสวัสดิรักษาสำนวนต่างๆ
เพื่อศึกษาเรื่องความเชื่อของชาวไทยที่ปรากฏในเรื่อง นอกจากนี้ยังได้ศึกษา สวัสดิรักษา
ทุกสำนวน โดยศึกษาในแนวประวัติ แนววรรณกรรม และแนวสังคมวิทยาด้วย ตลอดจน

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อศึกษาความเชื่อในสวัสดิรักษาของคนไทยในปัจจุบัน ส่วน
เล่มที่สามศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาเรื่องพระสี่เสาธูปต่างๆ ในด้านการดำเนินเรื่อง
ตัวละคร ฯลฯ รวมทั้งศึกษาวรรณศิลป์ คติความเชื่อ และสภาพสังคมที่ปรากฏในเรื่อง

๑.๓.๓ ผลงานประเภทศึกษาเฉพาะประเด็นจากวรรณกรรม
ประเภทนี้มุ่งศึกษาเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจจากวรรณกรรมชนิดใดชนิดหนึ่ง เท่าที่พบ
มีวิทยานิพนธ์เพียงเล่มเดียว และมีบทความวิชาการ ๒ เรื่อง ดังนี้

“การศึกษาด้านภาษาและคติความเชื่อในตำรายาแผนโบราณจาก
สมุดไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร” ปริญญาณิพนธ์ของ
เอมอร ตรีชั้น (๒๕๒๘) เรื่องนี้ศึกษาวรรณกรรมตำรายาที่บันทึกไว้ในสมุดไทย จำนวน ๙
เล่ม เพื่อมุ่งหาลักษณะเฉพาะของวิธีการเขียนตำรายาแผนโบราณและลักษณะของภาษา
ที่ใช้ ตลอดจนศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในตำรายา

“มธุรสวาหิณีที่วัดเขายี่สารกับข้อสันนิษฐานเรื่องที่มาของมธุรส
วาหิณีในประเทศไทย” ของสยาม ภัทรานุประวัติ (๒๕๔๔) บทความนี้ กล่าวว่าได้พบ
มธุรสวาหิณี (นิทานคติธรรมของลังกา) ต้นฉบับโบราณ อักษรขอมบาลีที่วัดเขายี่สาร
จังหวัดสมุทรสงครามที่เก่าถึงปี พ.ศ. ๒๒๓๘ เก่ากว่าฉบับที่พบที่หอสมุดแห่งชาติซึ่งระบุ
พ.ศ. ๒๒๔๙ ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ) แห่งกรุงศรีอยุธยา
นอกจากนี้ผู้เขียนบทความยังได้สันนิษฐานว่า ประเทศไทยน่าจะรับเรื่องนี้มาจากพม่า โดย
ผ่านล้านนาในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ทั้งนี้อย่างช้าที่สุดไม่เกิน
รัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. ๒๒๓๘) มิใช่รัชสมัยของสมเด็จพระสรรเพชญ์ ที่ ๘
ดังที่มีผู้สันนิษฐานไว้

“พิมพ์พิลาปสูตร” (เกี่ยวกับพระพุทธประวัติ) ของรุ่งโรจน์ ภิรมย์
อนุกุล (๒๕๔๔) ซึ่งพิมพ์ในเอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง “งานสำรวจข้อมูลวรรณกรรม
ท้องถิ่นภาคตะวันตก” ศูนย์มานุษยวิทยาจัดเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ผู้เขียน
กล่าวว่าพบเรื่องนี้ที่วัดเขายี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม ต้นฉบับโบราณ จารด้วยอักษร
ขอมบาลี และฉบับแปล ผู้เขียนยังได้สันนิษฐานว่า พิมพ์พิลาปสูตรน่าจะแต่งขึ้นในช่วง
ระหว่างกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๒ จนถึง พ.ศ. ๒๓๑๐ คือปีที่เสียกรุงศรีอยุธยา

๑.๓.๔ ผลงานประเภทศึกษาวรรณกรรมทุกชนิดจากสมุดไทย
ประเภทนี้มุ่งศึกษาวรรณกรรมสมุดไทยทุกชนิดที่พบแหล่งใดแหล่งหนึ่งในท้องถิ่นนั้นๆ

เช่น วัด และหมู่บ้าน เป็นต้น เท่าที่พบมีการศึกษาประเภทนี้ ๒ เล่ม เล่มแรกคือ วิทยานิพนธ์เรื่อง “การสำรวจและศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจากสมุดไทยของอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ของจรินทร์ แทนคุณ (๒๕๔๒) เรื่องนี้มุ่งสำรวจและจำแนกสมุดไทยที่พบจากวัดต่างๆ ๒๑ วัดในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จำนวนที่พบ ๒๐๙ เล่ม ผลการศึกษาพบวรรณกรรมประเภทพระพุทธศาสนา คำสอน ประวัติศาสตร์ นิทาน ประโลมโลก กฎหมาย บทสวดมนต์ และตำราต่างๆ ทั้งนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์ทั้งในแนววรรณคดีศึกษา ศิลปะการใช้ภาษา คติชนวิทยาและคุณค่า

เล่มที่สองคือ “การวิจัยเรื่องโครงการสำรวจและศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทลายลักษณ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี” (๒๕๕๐) ของพื่อน เปรมพันธุ์ และปรีชา รินชัย เรื่องนี้มุ่งสำรวจและศึกษาวรรณกรรมลายลักษณ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แล้วจัดทำฐานข้อมูลเพื่อความสะดวกในการเก็บรักษาและการสืบค้น ผลการสำรวจพบสมุดไทย ๙๐ เล่ม ใบลาน ๖ ผูก ประกอบด้วยวรรณกรรมประเภทตำรายา กฎหมาย ไวยากรณ์ คณิตศาสตร์ โสยศาสตร์ พิธีกรรม ฯลฯ นอกจากนี้ยังศึกษาเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นที่พบด้วย

อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัษราชภัฏเพชรบุรีที่กำลังดำเนินการอีก ๑ เรื่อง คือ “การศึกษาวรรณกรรมลายลักษณ์ กรณีศึกษาตำบลปากทะเล จังหวัดเพชรบุรี” ของแสนประเสริฐ ปานเนียม (พวงเพ็ญสว่างใจ ๒๕๕๑)

๒. วรรณกรรมมุขปาฐะ

วรรณกรรมมุขปาฐะ หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยมุขปาฐะหรือด้วยคำพูด มิได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สืบทอดต่อกันมาด้วยการจดจำ วรรณกรรมประเภทนี้มักเป็นวรรณกรรมที่สร้างความบันเทิง การศึกษาวรรณกรรมมุขปาฐะที่พบในภาคนี้ ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน เพลงสำหรับเด็ก ปริศนาคำทาย ภาษิต บทประกอบการเล่นและการแสดงมหรสพ และบทประกอบพิธีกรรม

วรรณกรรมมุขปาฐะที่มีผู้สนใจรวบรวมข้อมูลและศึกษากันมากในภาคตะวันตกคือ เพลงพื้นบ้าน และนิทานพื้นบ้าน ส่วนวรรณกรรมประเภทอื่นๆ คือ เพลงสำหรับเด็ก ส่วนปริศนาคำทาย และภาษิต มีผู้สนใจศึกษาน้อยมาก

จังหวัดที่มีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมประเภทเพลงพื้นบ้านมากคือ จังหวัด

กาญจนบุรี รองลงมาคือ สุพรรณบุรี นครปฐม ผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และของเอนก นาวิกมูล

จังหวัดที่มีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมประเภทนิทานพื้นบ้านเป็นจำนวนมากคือ จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และนครปฐม ผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี รวมทั้งอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ดังจะได้กล่าวถึงการศึกษาวรรณกรรมมุขปาฐะแต่ละประเภท ดังนี้

๒.๑ เพลงพื้นบ้าน

ผลงานการศึกษาวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทเพลงพื้นบ้านในภาคตะวันตก มี ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑.๑ ลักษณะที่เป็นการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผลงานลักษณะนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ใดๆ มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์มิให้สูญและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักเท่านั้น การเก็บข้อมูลมีทั้งที่บันทึกเสียง บันทึกภาพและที่ตีพิมพ์แล้ว ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัย ผู้สนใจและอาจารย์ผู้สอนวิชาคติชนวิทยา และวรรณกรรมท้องถิ่นได้บันทึกเสียงและภาพเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านของภาคนี้ไว้มาก นอกจากนี้ยังมีแหล่งที่ส่งเสริมและอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านอย่างต่อเนื่องอีกแหล่งหนึ่งคือ ศูนย์สังคีตศิลป์ ศูนย์ดังกล่าวได้บันทึกเนื้อเพลงพื้นบ้านไว้ เมื่อมีการเชิญพ่อเพลง แม่เพลงมาเล่นเพลงพื้นบ้าน นับตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๒๒ เพลงพื้นบ้านภาคตะวันตกที่ได้บันทึกเสียงไว้ เช่น

เพลงทรงเครื่อง ของคณะแม่เหเม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (๒๕๒๒)

เพลงปรบไก่อ-เพลงพวงมาลัย ของชาวบ้านสระกะเทียม (๒๕๒๒)

สาริตเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ของคณะนางบัวเผื่อน ลูกพิเศษ ขวัญจิต ศรีประจัน และยายทองอยู่ รัชชาพล (๒๕๒๓)

การละเล่นพื้นบ้าน-เพลงพื้นเมือง จังหวัดเพชรบุรี ของวิทยาลัยครูเพชรบุรี และสมัย ช่อนวงศ์ (๒๕๒๓)

เพลงลาน (ลานนวดข้าว) ของชาวบ้านโพหัก จังหวัดราชบุรี (๒๕๒๓)

เพลงช้อยโบราณ ครั้งที่ ๑ ของพ่อเพลง แม่เพลง อ่างทอง-สุพรรณ

๒๗/๔ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ

กรุงเทพฯ (๒๕๒๔)

เพลงปรบไก่ ของชาวบ้านอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี (๒๕๒๖)

เพลงฉ่อยโบราณ ครั้งที่ ๔ ชุดทางโลกทางธรรม ของพ่อเพลง แม่เพลง
อ่างทอง สุพรรณ กรุงเทพฯ (๒๕๒๖)

เพลงพนมทวน ของชาวบ้านจังหวัดกาญจนบุรี (๒๕๒๗)

เพลงทรงเครื่อง เรื่องเวสสันดร ของพ่อไสว แม่บัวผัน สุพรรณบุรี (๒๕๓๐)

“เพลงพื้นบ้านพนมทวน ของชู คุณพันธ์” กัญญรัตน์ เวชชาศาสตร์
เป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ (๒๕๓๐) ประกอบด้วยเพลงต่างๆ จำนวน ๑๘ เพลง ผู้จัดพิมพ์
ได้รับมอบจากนายชู คุณพันธ์

๒.๑.๒ ลักษณะที่เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ ผลงานที่มีการ
ศึกษาและวิเคราะห์นี้ เมื่อผู้ศึกษาเก็บข้อมูลเพลงพื้นบ้านภาคสนามแล้วก็นำเอาข้อมูลมา
ศึกษาและวิเคราะห์ ผลงานประเภทนี้แบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ผลงานการศึกษาเพลงพื้นบ้านเฉพาะชนิด ผลงาน
ประเภทนี้จะเป็นการศึกษาเพลงพื้นบ้านชนิดใดชนิดหนึ่ง เท่าที่พบมักเสนอในรูปของ
บทความและสุจิตร์ โดยศึกษาเพลงพื้นบ้านชนิดใดชนิดหนึ่งนับตั้งแต่ประวัติความเป็น
มาของเพลง ลักษณะของเพลง โอกาสที่แสดง คำประพันธ์ วิธีร้อง เครื่องดนตรี การ
แต่งกายของผู้ร้อง และตัวอย่างเพลง บทความบางเรื่องมีการศึกษาวิเคราะห์เชิงคติชน
วิทยาและเชิงวรรณศิลป์ ผลงานที่พบ เช่น

“เพลงพืชร้าน” ของกาญจนา อินทรสุนานนท์ วารสารมนุษยศาสตร์
ปริทรรศน์ (๒๕๒๕)

“กลอนเพลงปฏิพากย์” ของสุกัญญา ภัทราชัย วารสารศิลปวัฒนธรรม
(มิถุนายน ๒๕๒๕) เรื่องนี้กล่าวถึงลักษณะคำประพันธ์ของเพลงปฏิพากย์ ได้แก่ เพลง
เรือ เพลงเกี่ยวข้าว และเพลงฉ่อย

“เพลงร่ายพรรษา : บทเพลงแห่งศรัทธา” ของกัญญรัตน์
เวชชาศาสตร์ วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (๒๕๒๖) เรื่องนี้นอกจากจะ
กล่าวถึงลักษณะและความรู้เกี่ยวกับเพลงชนิดนี้แล้ว ยังมีการวิเคราะห์เพลงในเชิงคติชน
วิทยาด้วย

“ตับและสัมผัสอักษรในเพลงอีแซว” ของวาณิช จรุงกิจอนันต์

วารสารภาษาและหนังสือ (กันยายน ๒๕๓๐) บทความนี้กล่าวถึงเพลงอีแซวในเชิงวรรณศิลป์

“การเล่นพื้นบ้าน ศูนย์สังคีตศิลป์ (พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๔)” (๒๕๒๙) เป็นหนังสือที่รวบรวมสู่จิตต์ด้วยการละเล่นพื้นบ้านซึ่งแสดง ณ ศูนย์สังคีตศิลป์

๒. ผลงานการศึกษาเฉพาะพื้นที่ ผลงานประเภทนี้เป็น การรวบรวมและศึกษาเพลงพื้นบ้านชนิดต่างๆ ที่ปรากฏในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ผลงานดังกล่าวแบ่งตามรูปแบบของการเสนอผลงานเป็น ๒ ลักษณะ คือ

ก. ผลงานที่ปรากฏในรูปของบทความและเอกสารประกอบสัมมนา ผลงานลักษณะนี้ นอกจากจะศึกษาในแนวเดียวกับผลงานในข้อ ๑. แล้ว ยังได้รวบรวมชื่อและประวัติพ่อเพลง แม่เพลงในถิ่นนั้นอีกด้วย ผลงานดังกล่าว เช่น

“เล่าเรื่องเพลงพื้นบ้านภาคกลาง” ของเอนก นาวิกมูล ในวารสาร ศิลปวัฒนธรรม (ธันวาคม ๒๕๒๕) บทความนี้ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านในบางจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันตกด้วย

“เพลงพื้นบ้านภูมิภาคตะวันตก” ของกัญญรัตน์ เวชศาสตร์ และ วีระดิตร วรรณดี ในเอกสารประกอบการงานนิทรรศการชีวิตไทยในภูมิภาคตะวันตก (๒๕๒๕) กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านจำนวน ๑๐ เพลง

“วัฒนธรรมพื้นบ้านนครปฐมเรื่องความเชื่อและเพลงพื้นบ้าน จังหวัดนครปฐม” ของนิกิจ พลายุ้ม ในเอกสารประกอบการสัมมนาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร (๒๕๒๕) กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านของตำบลสระกะเทียม นครปฐม ๓ ประเภทคือ เพลงปรบไก่ เพลงสงค่อลำพวน และ เพลงฉ่อย

“สารานุกรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง” ของเอนก นาวิกมูล (๒๕๒๘) หนังสือเล่มนี้มี ๒ ภาค ภาคแรกเป็นสารานุกรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ภาคหลังเป็นการรวมบทความเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน จำนวน ๑๕ เรื่อง ส่วนที่เป็นสารานุกรม ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านภาคกลางเรียงตามลำดับตัวอักษรในหัวข้อประวัติความเป็นมา การแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการเล่น วิธีการเล่น เนื้อหาของเพลง จังหวะ ทำนอง ตัวอย่าง ประกอบ และรวมทั้งคำที่มีความหมายเฉพาะซึ่งใช้ในเพลง สารานุกรมเพลงพื้นบ้าน

ภาคกลางนี้ได้รวมเพลงพื้นบ้านบางจังหวัดในเขตภาคตะวันตกด้วย

“เพลงพื้นบ้านพนมทวน” ของเอนก นาวิกมูล ในเอกสารของศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ฉบับวัฒนธรรมพื้นบ้าน (๒๕๒๙) นอกจากจะได้กล่าวถึงประวัติเพลง ลักษณะการร้องเพลง ประวัติพ่อเพลง แม่เพลงที่ได้รับโล่เกียรตินิยมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติแล้ว ยังได้แบ่งเพลงพื้นบ้านพนมทวนเป็น ๔ ประเภทคือ เพลงร้องในวันก่อนออกพรรษา (เช่น เพลงร่ายพรรษา) เพลงร้องในหน้าเกี่ยวข้าวและนวดข้าว (เช่น เพลงพานฟาง เพลงส่งคอลำพวน เพลงชักกระดาน) เพลงร้องยามตรุษสงกรานต์ (เช่น เพลงพิชฐาน เพลงเหย่ย เพลงคล้องช้าง เพลงพวงมาลัย และเพลงเข้าผีต่างๆ) เพลงร้องเล่นไม่จำกัดเทศกาล (เช่น เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง เพลงอีแซว เพลงรำวง และเพลงสำหรับเด็ก)

“เพลงพื้นบ้านพนมทวน กาญจนบุรี” ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีเป็นผู้รวบรวม (๒๕๓๐) ประกอบด้วยเพลงพื้นบ้านพนมทวน จำนวน ๑๖ เพลง

ข. ผลงานการศึกษาในรูปของงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ เท่าที่พบมีจำนวน ๖ เรื่อง ดังนี้

“เพลงนอกศตวรรษ” ของเอนก นาวิกมูล (พิมพ์ครั้งที่สาม พ.ศ. ๒๕๒๗) งานวิจัยนี้ได้รวบรวมเพลงพื้นบ้านภาคกลางไว้ทั้งหมด ๔๔ ชนิด และยังวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ ของเพลง รวมทั้งประวัติความเป็นมา โอกาสที่แสดง เนื้อเพลง วิธีร้อง การแต่งกายและคุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

“วิเคราะห์เปรียบเทียบเพลงปรบไต่บ้านดอนข่อยและกรมศิลปากร” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี ของจรรยา ดันติโพธิ์ประสิทธิ์ และพรทิพย์ จิรเมธธร (๒๕๒๖) วิทยานิพนธ์เรื่องนี้กล่าวถึงความเป็นมา ขั้นตอนการแสดงเพลงปรบไต่ การแต่งกาย โอกาสที่แสดง เครื่องดนตรีของเพลงปรบไต่ดอนข่อย อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเพลงปรบไต่ของกรมศิลปากรในหัวข้อเดียวกัน

“เพลงพื้นบ้านจากตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” ปริญญาานิพนธ์ของสุมาลย์ เรืองเดช (๒๕๑๗) ปริญญาานิพนธ์นี้ได้รวบรวมเพลงพื้นบ้านจากพนมทวน ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการแสดง และ

เพลงร้องจำนวนทั้งหมดแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนววิเคราะห์เชิงประวัติและเชิงคติชนวิทยา

“เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์” ของ สุภัญญา สุจนายา (๒๕๒๓) วิทยานิพนธ์นี้มุ่งรวบรวมเพลงปฏิพากย์ภาคกลาง จำนวน ๒๖ ชนิด แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้อย่างละเอียดในเชิงประวัติ คติชนวิทยา และจิตวิเคราะห์

“วิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ของ บัวผัน สุพรรณยศ (๒๕๓๕) วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาเพลงอีแซวในเชิงประวัติ เนื้อหา ภาษา และบทบาทเพลงอีแซวที่มีต่อสังคมไทย

“การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านของตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” สารนิพนธ์ของปาริชาติ ชาวเกาะ (๒๕๓๑)

ผลงานสองเรื่องแรกมุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเพลงพื้นบ้านเป็นสำคัญ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบในแนวประวัติของเพลง ส่วนวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์สี่เรื่องหลัง นอกจากจะมุ่งรวบรวมข้อมูลเพลงพื้นบ้าน เพื่อศึกษาในเชิงประวัติแล้วยังนำเนื้อเพลงมาศึกษาวิเคราะห์ในเชิงคติชนวิทยาอีกด้วย

สังเกตได้ว่า การศึกษาเพลงพื้นบ้านในภาคตะวันตกโดยตรง ในรูปแบบงานวิจัยมีเพียง ๔ เรื่องเท่านั้น ส่วนการศึกษาเรื่องเพลงนอกศตวรรษและเพลงปฏิพากย์นั้นมิได้ศึกษาเพลงพื้นบ้านภาคตะวันตกโดยตรง แต่เป็นการศึกษาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง อย่างไรก็ตามผลงานดังกล่าวก็ได้ศึกษาเพลงพื้นบ้านบางจังหวัดในเขตภาคตะวันตกไว้ด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่กำลังดำเนินการอีก ๑ เรื่อง คือ “การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านชุมชนวัดถ้ำ” ของพัชรินทร์ แจ่มจรรย์ (พวงเพ็ญ สว่างใจ ๒๕๕๑)

๒.๒ นิทานพื้นบ้าน

การศึกษาวรรณกรรมประเภทนิทานพื้นบ้านเท่าที่ศึกษาแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๒.๒.๑ ลักษณะที่เป็นข้อมูลภาคสนาม ผลงานลักษณะนี้ยังไม่มีการวิเคราะห์ มีทั้งที่บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียง และที่ถ่ายทอดเป็นตัวอักษรเผยแพร่แล้ว นิทานที่เก็บรวบรวมได้นี้มีทั้งที่เป็นนิทานพื้นบ้านไทย และนิทานของชนกลุ่มน้อยคือ ลาว และมอญ

นิทานที่เป็นข้อมูลภาคสนามที่เผยแพร่แล้ว ส่วนใหญ่เป็นรายงาน ประกอบการศึกษาวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกของการศึกษาระดับปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร นิทานที่รวบรวมได้นี้เป็นนิทาน พื้นบ้านไทยจากจังหวัดในเขตภาคตะวันตกนี้ (ดูบรรณานุกรมผลงานวรรณกรรมท้องถิ่น ภูมิภาคตะวันตก (นิทาน))

นิทานพื้นบ้านดังกล่าวมีผู้สนใจนำนิทานพื้นบ้านบางเรื่องมาประพันธ์ เป็นบทละครเสภาบ้าง บทละครพันทางบ้าง เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี เช่น นิทานเรื่องตาม่องล่าย ลับแลนคร (นิทาน พื้นบ้านเพชรบุรี) และทับตาแก่ (ที่มาของชื่ออำเภอทับสะแก ประจวบคีรีขันธ์) (ดู บรรณานุกรมผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก (นิทาน))

นอกจากนี้ยังมีผู้สนใจเก็บรวบรวมข้อมูลนิทานอีกคือ สิริวัฒน์ คำวันสา ได้เก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านไทยในเขตตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัด สุพรรณบุรี ได้ ๑๐ เรื่อง และนิทานของลาวโซ่งที่ตำบลบางกุ้ง อำเภอเมือง จังหวัด สุพรรณบุรี ได้ ๔ เรื่อง* (สิริวัฒน์ คำวันสา ๒๕๒๙ : ๖๓-๙๒) และชู คุณพันธุ์ ได้เก็บ รวบรวมนิทานไทยในตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ได้จำนวน ๑๕ เรื่อง (พื่อน เปรมพันธุ์ ๒๕๔๗) ดังนี้

ก้อผีก่อคน	สิงของพ่อค้าจั่วต่าง
ปราบคนโกง	ไม่ทันนั่งอย่างเหยียดแข้ง
หญิงสามม่ายขายสามโบสถ์	สิงห์คายนาง
ข้าวต้มหัวหงอก	ผีตายาย พระร่วงเจ้าวาจาสิทธิ์
คำถามโง่ๆ ของชายหนุ่ม	เชียงใหม่เจ้าปัญญา
ว่าจะไรก็ว่าตามกัน	ลูกกตัญญู
เรื่องครอบครัวขาดความสามัคคี	เรื่องลูกนรคุณ

จันทร์ศิริ แท่นมณี ได้รวบรวมนิทานมอญได้จำนวนหนึ่งในบทความเรื่อง “มอญในเพชรบุรี” ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรี (๒๕๓๐)

* ดูรายละเอียดพิมพ์ลักษณะในภาคผนวกของวรรณกรรมลายลักษณ์

๒.๒.๒ ลักษณะที่เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ ผลงานการวิเคราะห์นิทานในเขตภาคนี้แบ่งเป็นผลงานการวิเคราะห์นิทานของชนกลุ่มน้อย ได้แก่ กะเหรี่ยง เขมร มอญ ลาวโซ่ง และลาวพวน จำนวน ๘ เรื่อง และผลงานวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทย จำนวน ๓ เรื่อง ดังนี้

๑. ผลงานการวิเคราะห์นิทานของชนกลุ่มน้อย แบ่งตามลักษณะของการศึกษาได้ดังนี้

ก. ศึกษาิทานของชนกลุ่มน้อยเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยจำแนกประเภทของนิทาน และวิเคราะห์ตามแนวทางการศึกษาคติชนวิทยา เพื่อศึกษาภาพสะท้อนของชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและแนวความคิดจากนิทานเหล่านั้น ผลงานลักษณะนี้เป็นงานวิจัยมี ๒ เรื่อง คือ

“วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ อำเภอยะยอย จังหวัดเพชรบุรี” ของ เวโร สืบสุข และคณะ (๒๕๒๓)

“วรรณกรรมไทยทรงดำ อำเภอยะยอย จังหวัดเพชรบุรี” ของ สุรินทร์ อุดมเวช (๒๕๒๘)

ข. ลักษณะที่สองนี้คล้ายกับกลุ่มแรกแต่มีการศึกษาเปรียบเทียบกับนิทานในภาคอื่นๆ ที่มีผู้ศึกษามาแล้วทั้งในด้านเนื้อหา และอนุภาค ผลงานลักษณะนี้เป็นวิทยานิพนธ์และงานวิจัยมี ๒ เรื่อง คือ

“วรรณกรรมไทยรามัญ ตำบลคลองตากุด อำเภोधมามะ จังหวัดราชบุรี” ปริญญาณิพนธ์ของ สุริยา คงประเสริฐ (๒๕๒๒)

“วรรณกรรมกะเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี” ของ วีระวัชร ปิ่นเขียน (๒๕๒๔)

ค. ศึกษาิทานของชนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แล้วมุ่งวิเคราะห์เฉพาะประเด็น งานลักษณะนี้เป็นสารนิพนธ์มี ๒ เรื่อง คือ

“รวบรวมและวิเคราะห์ลักษณะความเจ้าปัญญาของนิทานมอญ อำเภोधมามะ จังหวัดราชบุรี” ของ ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๑) สารนิพนธ์เรื่องนี้วิเคราะห์เฉพาะลักษณะความเป็นคนเจ้าปัญญาของชนชาติมอญ

“วิเคราะห์ตัวละครสตรีในนิทานพื้นบ้านเขมร จังหวัดราชบุรี” ของ ชนัยกานต์ เปี่ยมสง่า (๒๕๓๖)

ง. ศึกษาเปรียบเทียบนิทานชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอยู่ต่างพื้นที่กัน ผลงานนี้เป็นงานวิจัยและรายงานประกอบการศึกษามี ๒ เรื่อง คือ

“นิทานพื้นบ้านของกะเหรี่ยงจอมบึงกับเขมรราชบุรี” ของ วิภา กงกะนันทน์ (๒๕๒๑)

“วิเคราะห์เปรียบเทียบนิทานลาวยวนราชบุรีกับลาวพวนเพชรบุรีในแง่คติชน” ของ สุวคนธ์ สมวัชรจิต (๒๕๒๗) รายงานนี้นำเอาข้อมูลที่มีผู้รวบรวมแล้ว มาวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมแต่ละกลุ่มชน แล้วนำเอามาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมและลักษณะที่ต่างกัน

๒. ผลงานการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทย พบจำนวน ๕ เรื่อง เป็นการศึกษาดูเฉพาะพื้นที่ในเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ผลงานนี้ผู้ศึกษานำข้อมูลภาคสนามและข้อมูลภาคสนามที่บ้านทีกเป็นลายลักษณ์แล้ว มาจำแนกประเภทของนิทาน บางเรื่องมีการเปรียบเทียบกับสำนวนอื่นๆ แล้ววิเคราะห์ในแง่คติชนวิทยา เพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ และแนวความคิดของคนไทยจากนิทาน ผลงานนี้ได้แก่

“วรรณกรรมของชาวจอมบึง จังหวัดราชบุรี” งานวิจัยของวีระวัชร ปิ่นเขียน (๒๕๒๕) ผลงานเรื่องนี้ยังได้ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมที่รวบรวมได้กับวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว

“การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี” สารนิพนธ์ของ กานดา เกิดกระสินธุ์ (๒๕๒๗)

“วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านเมืองกาญจนบุรี” สารนิพนธ์ของเรไร ท่าผา (๒๕๓๖)

“เปรียบเทียบนิทานเรื่องตาม่องล่ายสำนวนต่างๆ” สารนิพนธ์ของ จิตกร บุษบา (๒๕๓๘)

“นิทานและอนุภาคของนิทานในภาคตะวันตก” ของบัญญัติ เรืองศรี (๒๕๔๖-๒๕๔๗) เป็นบทความที่ศึกษานิทานมุขปาฐะในภาคตะวันตก โดยพบว่านิทานส่วนใหญ่ของภาคนี้เป็นนิทานตลกและนิทานคติมากที่สุด และอนุภาคของนิทานที่พบอย่างเด่นชัด เช่น ลักษณะสัตว์ การกลัษชาติ และอำนาจผี เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบอนุภาคนิทานใหม่ที่ไม่ใช่ในบัญชีอนุภาคสากล ได้แก่อนุภาคเกี่ยวกับความเชื่อ

การนับถือศาสนา และเรื่องเกี่ยวกับสัตว์และพืชในเขตร้อน

๒.๓ เพลงสำหรับเด็ก

เพลงสำหรับเด็ก ประกอบด้วยเพลงกล่อมเด็กและเพลงที่เด็กร้องประกอบการเล่น การศึกษาเพลงสำหรับเด็กในภาคตะวันตกมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับการศึกษาวรรณกรรมที่ถ่ายทอดด้วยมุขปาฐะประเภทนิทานพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

การศึกษาเพลงสำหรับเด็กในภาคตะวันตกโดยตรง เท่าที่ศึกษาพบ ผลงานเพียงเรื่องเดียว เป็นสารนิพนธ์ของภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้แก่

“การวิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กจังหวัดเพชรบุรี” ของ เบญญา เฟ็งอุ้น (๒๕๓๐) ผู้ศึกษาได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็กจังหวัดเพชรบุรีได้ ๓๖ เพลง และได้นำข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ลักษณะของเพลง อันที่ลักษณะ จำนวนภาษา และภาพสะท้อนของเพลงในแง่คติชนวิทยา

ผลงานการศึกษาเพลงสำหรับเด็กในภาคนี้ส่วนใหญ่มักจะปรากฏร่วมอยู่ในการศึกษาเพลงสำหรับเด็กภาคกลางและการศึกษาเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงสำหรับเด็กภาคตะวันตกปรากฏร่วมอยู่ในการศึกษาเรื่อง “เพลงกล่อมเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง ๑๖ จังหวัด” ของมะอบ ไปะกะฤชณะ และคนอื่นๆ (๒๕๒๑) งานวิจัยนี้ได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการเล่นของเด็กใน ๑๖ จังหวัด ภาคกลางซึ่งรวมบางจังหวัดในเขตภาคตะวันตกนี้ด้วย คือ สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยวิเคราะห์ข้อมูลในด้านวรรณศิลป์ ด้านสังคมวิทยา และด้านภาษา

ผลงานการศึกษาเพลงพื้นบ้านในภาคตะวันตกที่ปรากฏเพลงสำหรับเด็กรวมอยู่ด้วย เช่น

“เพลงพื้นบ้านจากตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ของสุมาลย์ เรืองเดช (๒๕๑๗)

“เพลงพื้นบ้านพนมทวน” ของเอนก นาวิกมูล (๒๕๒๙)

“เพลงพื้นบ้านพนมทวน กาญจนบุรี” ของศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี (๒๕๓๐)

๒.๔ บทประกอบการเล่นและการแสดงมหรสพ

ในภาคตะวันตกนี้มีการเล่นพื้นบ้านหลายประเภท ทั้งในกลุ่มคนไทยและชนกลุ่มน้อย เท่าที่มีผู้ศึกษาพบว่ามีการเล่นเชิญผี ซึ่งนิยมทั่วไปในกลุ่มคนไทย เห็นเกี่ยวกับการเล่นดั้งเดิมของชาวเพชรบุรี ทะแยมอญ การเล่นของชาวมอญ การเล่นคอน การเล่นของชาวลาวโซ่ง รำตง การเล่นของชาวกะเหรี่ยง* การเล่นเหล่านี้จะมีบทร้องประกอบการเล่น แต่จากการศึกษายังไม่พบการรวบรวมหรือศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเพื่อการเล่ดังกล่าวนี้โดยตรง ยกเว้นการเล่นเชิญผีซึ่งบทร้องเป็นภาษาไทย ซึ่งมีผู้รวบรวมข้อมูลไว้บ้างในการศึกษาเพลงพื้นบ้าน เหตุที่ยังไม่มีผู้ใดสนใจรวบรวมหรือศึกษาวรรณกรรมประกอบการเล่นอื่นๆ นั้นอาจเป็นเพราะการเล่นอื่นๆ นั้นเป็นการเล่นของชนกลุ่มน้อย ซึ่งบทร้องเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยนั้นด้วย ภาษาจึงเป็นปัญหาสำคัญในการศึกษา บทร้องประกอบการเล่นดังกล่าวมีปรากฏบ้างเล็กน้อยในบทความที่เกี่ยวกับการเล่นแต่ละประเภท บทร้องประกอบการเล่นเหล่านี้เป็นวรรณกรรมที่นักศึกษาเพราะสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและความคิดของแต่ละกลุ่มได้อย่างน่าสนใจ

วรรณกรรมหรือบทร้องประกอบการเล่นเชิญผี ปรากฏรวมอยู่ในผลงานการศึกษาเพลงพื้นบ้านต่างๆ เช่น “เพลงพื้นบ้านตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” ของ สุมาลย์ เรืองเดช (๒๕๑๗) ของชู คุณพันธุ์ ซึ่งกัญญรัตน์ เวชชาศาสตร์ ผู้จัดพิมพ์ (๒๕๓๐) เป็นต้น

ส่วนมหรสพในภาคตะวันตกนั้นมีหลายประเภทเช่นกันคือ หนึ่งใหญ่ หนึ่งตะลุง ละครชาตรี ลิเก และหุ่นกระบอก มหรสพเหล่านี้มีบทบาทย์ บทเจรจา เนื้อร้องประกอบการแสดงทั้งสิ้น** ผลการสำรวจพบการศึกษาวรรณกรรมประกอบการแสดงบางประเภท โดยปรากฏทั้งที่เป็นงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และต้นฉบับเอกสารโบราณ

งานวิจัยพบ ๒ เรื่องคือ

“วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี”

* ดู บทความเรื่องการเห่บอก ทะแยมอญ การเล่นคอนและรำตง ในเอกสารต่างๆ ที่ปรากฏในบรรณานุกรมผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก (บทประกอบการเล่นและการแสดงมหรสพ)

** ดู บทความเกี่ยวกับหนังใหญ่ หนึ่งตะลุง ละครชาตรี ลิเก ในเอกสารต่างๆ ที่ปรากฏในบรรณานุกรมผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก (บทประกอบการเล่นและการแสดงบทละคร)

งานวิจัยของผะอบ ไปชะกะฤษณะ (๒๕๒๐)

“การศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบละครชาตรีเมืองเพชร กับละครชาตรีกรมศิลปากร” งานวิจัยของ ไสภา กิมวังตะโก (๒๕๒๕)

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีมี ๕ เรื่อง เป็นวิทยานิพนธ์สาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน ๔ เรื่อง และเป็นสารนิพนธ์ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๑ เรื่อง ดังนี้

“การศึกษาเชิงวิเคราะห์ละครชาตรี คณะประทีนทิพย์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ของนวลละออง ธนะพนิตศิลป์ และจินตนา แสงรุ่ง (๒๕๒๑)

“การศึกษาเชิงวิเคราะห์ละครชาตรีคณะพรหมสุวรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ของยุพดี สุขจำเริญ (๒๕๒๖)

“หนังสือเมืองเพชร คณะนายป่วน เชิดชำนาญ” วิทยานิพนธ์ของบุญแสง พรหมประเสริฐ และสุวรรณา กิจชนะพานิชย์ (๒๕๒๖)

“การศึกษาเปรียบเทียบโฆษณาสดคณะทองโปรย ประเทัญศิลป์ กับโฆษณกรมศิลปากร” วิทยานิพนธ์ของปรารภนา มีเชื้อ และสดสี คุ้มเฮง (๒๕๒๖)

“ศึกษาผลกระทบของละครชาตรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” สารนิพนธ์ของปนัดดา แสนสุด (๒๕๒๖)

งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดังกล่าวนอกจากศึกษาประวัติความเป็นมาของมหรสพแต่ละประเภท ลักษณะการแสดง วิธีการแสดง เครื่องดนตรี แหล่งละคร และเปรียบเทียบกับสำนวนอื่นแล้ว ยังวิเคราะห์บทบาท บทเจรจา และบทร้องในแง่วรรณศิลป์ สังคมวิทยา อีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบบทประกอบการแสดงหุ่นกระบอกของคณะนางสาวห่วยช่วยสมบุญ จังหวัดสมุทรสงคราม และแถบบันทึกเสียงเรื่อง “หนังสือราชบุรี” ซึ่งกลุ่มศิลปะการแสดงและแกะหนังสือภาคกลาง แสดง ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ เมื่อปี ๒๕๒๕

๒.๕ บทประกอบพิธีกรรม

การศึกษาวรรณกรรมประเภทนี้ในท้องถิ่นภาคตะวันตกพบน้อยมากเท่าที่ศึกษาพบ ๔ เรื่อง เป็นงานวิจัยและสารนิพนธ์ และพบทั้งที่เป็นบทประกอบพิธีกรรมของคนไทยและชนกลุ่มน้อย เช่น

“การศึกษาประเพณีทำขวัญและมงคลพจน์ในพิธีแต่งงาน” ของ

ชำนาญ รอดเหตุภัย (๒๕๒๕) เป็นการศึกษาประเพณีทำขวัญแต่งงานในจังหวัดสุพรรณบุรี และรวบรวมบททำขวัญ แต่งงานทั้งลายลักษณ์และมุขปาฐะแล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิง สังคมวิทยา

“วิเคราะห์บทสวดลำ เพชรบุรี” ของสนธิ บุญทรง (๒๕๒๕) สวดลำ เป็นการสวดศพ ซึ่งมีลีลาและทำนองที่สนุกสนานต่างกับการสวดพระอภิธรรมซึ่งพระ เป็นผู้สวด ถ้าชาวบ้านสวดเรียกว่า สวดคฤหัสถ์หรือสวดลำ เนื้อหามักเกี่ยวกับวรรณคดี ไทย และเพลงไทยเดิม ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมกัน วัดในจังหวัดเพชรบุรีที่ยังมีการสวดลำคือ วัดพระพุทธรูปและวัดวังบัว งานวิจัยนี้นอกจากศึกษาประวัติความเป็นมาของสวดลำแล้ว ยังได้วิเคราะห์บทสวดลำที่ปรากฏในจังหวัดเพชรบุรีด้วย

ส่วนการสวดคฤหัสถ์ซึ่งเป็นการเล่นสวดของชาวบ้านนี้ยังไม่ปรากฏว่ามี ผู้ใดศึกษาไว้ ปัจจุบันผู้ที่สวดคฤหัสถ์ได้ยังพอมืออยู่บ้าง เช่น ในจังหวัดนครปฐม ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่งในขณะนี้ ก่อนที่การสวดคฤหัสถ์และบทสวดลำจะ สูญไป

“ศึกษาประเพณีและบทประกอบพิธีกรรมของลาวโซ่งบ้าน รางสระกะเทียม ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” ของ สุวรรณา หมีนศรี (๒๕๒๖)

“การศึกษามรดกประกอบพิธีกรรมพิธีเสนเรือนของชนกลุ่มลาว โซ่ง” ของนฤมล มิตรวัน (๒๕๔๒)

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกดังกล่าวข้างต้น จะเป็นการศึกษา และวิเคราะห์วรรณกรรมเฉพาะประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น เฉพาะนิทานพื้นบ้าน หรือ เฉพาะเพลงพื้นบ้านเท่านั้น มีผลงานเพียง ๕ เรื่อง ที่ศึกษาโดยเก็บข้อมูลวรรณกรรม ท้องถิ่น มากกว่าหนึ่งประเภท แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนของชน แต่ละกลุ่ม ผลงานดังกล่าวเป็นการศึกษาวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อย ๓ เรื่อง และการ ศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านไทย ๒ เรื่อง ดังนี้

“วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ของ เหวไร สืบสุข สุขสมาน ยอดแก้ว และรัชฎาพรรณ เศรษฐวัฒนะ (๒๕๒๓) งานวิจัยนี้ ศึกษาข้อมูลนิทาน เพลงกล่อมเด็ก ปริศนา และภาษิตของชนกลุ่มน้อยลาวโซ่ง เพื่อ วิเคราะห์วิถีชีวิต สภาพสังคม ค่านิยม แนวคิด และประเพณีชนชาติ

“วรรณกรรมลาวใต้ในจังหวัดราชบุรี” ของ ระวีวรรณ อินทร์เทียม (๒๕๒๔) งานวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลนิทาน ตำนาน ประวัติสถานที่ เทพนิยาย เพื่อวิเคราะห์สภาพชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของลาวใต้

“วรรณกรรมท้องถิ่น ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี” ของ ชนิษฐา บุญยโสภณ และพวงแก้ว โอฬารสมบัติ (๒๕๒๖) เป็นการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชนกลุ่มน้อยลาวพวน ทั้งนิทาน เพลงกล่อมเด็ก และการละเล่น

“การเก็บรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้าน ตำบลจระเข้มาก อำเภออุ้มทอง และตำบลเนินพระปรางค์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ของ เกื้อกมล พุกขประมุข และมนตรี มีเนียม (๒๕๒๗) เป็นการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของไทยประเภทเพลงพื้นบ้านและเพลงกล่อมเด็ก

“รายงานการวิจัยคตินิทานบ้านจาก ๒๐ ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก : การวิเคราะห์ทางคติชนวิทยา” ของบัญญัติ เรืองศรี (๒๕๔๕) งานวิจัยนี้เป็นการประมวลความรู้คตินิทานบ้านในภาคตะวันตก ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ประวัติสถานที่ ความเชื่อพื้นบ้าน ประเพณีพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน ยาพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และคตินิทานบ้านอื่นๆ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคตินิทานบ้านกับวิถีชีวิตชาวบ้าน

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก

การศึกษามูลฐานวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกดังกล่าวข้างต้น มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะแนวทางในการศึกษา ดังนี้

๑. สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมุ่งศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นตามประเภทของวรรณกรรมที่ปรากฏเด่นเป็นเอกลักษณ์ในเขตนั้น กล่าวคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีเน้นการศึกษาด้านเพลงพื้นบ้าน จังหวัดนี้มีเพลงพื้นบ้านหลายชนิดและบางเพลงไม่ปรากฏว่าพบในถิ่นอื่น เช่น เพลงร้อยพรรษา เพลงเหย่ย และจังหวัดนี้ยังคงมีพ่อเพลง แม่เพลงที่ยังสามารถเล่นเพลงพื้นบ้านอยู่บ้าง มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเน้นการศึกษารวบรวมเอกสารโบราณ เนื่องจากจังหวัดนี้เป็นแหล่งศิลปวิทยาการมาแต่โบราณจึงพบสมุดไทยและใบลานมากทั้งปริมาณและเรื่อง นอกจากนี้ยังเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ

วรรณกรรมท้องถิ่นมุขปาฐะของลาวโซ่ง เนื่องจากจังหวัดนี้เป็นดินแดนที่มีชาวลาวโซ่งมาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรีเน้นการศึกษาด้านนิทานพื้นบ้าน ทั้งนิทานพื้นบ้านไทยและชนกลุ่มน้อย ส่วนสถาบันการศึกษาและศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดอื่นๆ นั้นยังไม่ปรากฏผลงานหรือแนวทางการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นที่เด่นชัดนัก

๒. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคนี้พบทั้งวรรณกรรมท้องถิ่นของไทยและชนกลุ่มน้อย การศึกษาวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยมีผู้สนใจชนกลุ่มลาวมากกว่าชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เช่น มอญ กะเหรี่ยง เขมร ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากลาวมีภาษาทั้งระบบเสียงระบบคำ และโครงสร้างของประโยคคล้ายคลึงกับภาษาไทยมากกว่าภาษาของชนกลุ่มน้อยอื่นๆ แม้กระนั้นการศึกษาสำรวจวรรณกรรมลาวก็ยังมีไม่มากนัก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะลาวบางกลุ่มไม่นิยมเปิดเผยตัว จึงไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้เต็มที่ นอกจากลาวบางกลุ่มที่แสดงตัวจึงสามารถรวบรวมข้อมูลได้ค่อนข้างสมบูรณ์ เช่น ลาวโซ่ง และลาวพวน

๓. ผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคนี้ ส่วนใหญ่สนใจศึกษาวรรณกรรมลายลักษณ์ นิทานพื้นบ้าน และเพลงพื้นบ้าน ส่วนเพลงสำหรับเด็ก บทประกอบการเล่น การแสดงและบทประกอบพิธีกรรมมีน้อย เป็นที่น่าสังเกตว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษา ปริศนา คำทาย และภาษิตพื้นบ้านในเขตนี้โดยตรง การศึกษาปริศนา คำทาย และภาษิตของลาวโซ่งนั้นเป็นเพียงข้อมูลส่วนหนึ่งที่นำมาศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนเท่านั้น ยังไม่ได้มีการจำแนกหมวดหมู่ตามแนวทางการศึกษาคติชนวิทยา การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นมุขปาฐะของชนกลุ่มน้อยนั้น ส่วนใหญ่นิยมศึกษานิทานพื้นบ้าน ส่วนเพลงพื้นบ้าน เพลงสำหรับเด็ก บทประกอบการเล่น และการแสดงมหรสพ บทประกอบพิธีกรรมของชนกลุ่มน้อยยังไม่มีผู้ใดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ดังตารางแสดงผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกต่อไปนี้

ตารางแสดงผลงานการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก

ประเภท	กลุ่มชน	ไทย	ชนกลุ่มน้อย			
			ลาว	มอญ	เขมร	กะเหรี่ยง
วรรณกรรมลายลักษณ์ (สมุดไทย ใบลาน)		✓	✓	✓	✗	✗
วรรณกรรมมุขปาฐะ						
เพลงพื้นบ้าน		✓	✗	✗	✗	✗
นิทานพื้นบ้าน		✓	✓	✓	✓	✓
เพลงสำหรับเด็ก		✓	✗	✗	✗	✗
บทประกอบการเล่น และการแสดงมหรสพ		✓	✗	✗	✗	✗
บทประกอบพิธีกรรม		✓	✓	✗	✗	✗
ปริศนาคำทาย		✗	✓	✗	✗	✗
ภาษิต		✗	✓	✗	✗	✗

๔. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกประเภทลายลักษณ์ จำแนกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นผลงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น คือ การสำรวจแหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล ลักษณะที่สองคือการนำข้อมูลมาวิวรรตหรือเผยแพร่ในรูปของเอกสาร ทั้งนี้เพื่อการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ลักษณะที่สามเป็นผลงานการวิเคราะห์ซึ่งมีหลายแนว

ส่วนการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกประเภทมุขปาฐะนั้น จำแนกได้เป็น ๒ ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นผลงานการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการบันทึกเสียงไว้บ้าง และรวบรวมพิมพ์ไว้บ้าง เพื่อการศึกษาต่อไป ลักษณะที่สองคือการศึกษาและวิเคราะห์ ซึ่งมีหลายแนวเช่นกัน ผลการศึกษสถานภาพวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกดังกล่าว พบว่ามีการศึกษาทั้งในแนวกว้างและแนวลึก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นไปในแนวกว้าง ส่วนการศึกษาแนวลึกนั้น มักจะเป็นการวิเคราะห์เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง

เท่านั้น ยังไม่เน้นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นของชนกลุ่มหนึ่งกับชนกลุ่มเดียวกันในท้องที่อื่น หรือเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นของชนกลุ่มหนึ่งกับชนอีกกลุ่มหนึ่งในท้องที่เดียวกัน หรือการเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นระหว่างภาคตะวันตกกับภาคอื่นๆ หรือศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในลักษณะบูรณาการคือศึกษาให้สัมพันธ์กับศาสตร์อื่นๆ เช่น จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ฯลฯ หรือการศึกษาในลักษณะการแพร่กระจายของข้อมูลตามแนวทางการศึกษาคติชนวิทยา นอกจากนี้ยังไม่ค่อยพบการศึกษาข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นที่ให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม ภูมิปัญญา ค่านิยม ฯลฯ ของแต่ละกลุ่มชนในเขตภาคตะวันตกมากนัก

๕. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมามีความก้าวหน้าพอสมควร แม้จะมีปริมาณไม่มากเมื่อเทียบกับภาคเหนือ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ และภาคใต้ แต่ผลงานการศึกษาเท่าที่รวบรวมได้นี้ก็ทำให้เห็นภาพรวมของการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ทั้งลักษณะและประเภทของผลงาน จุดมุ่งหมาย ประเด็นการศึกษา อักษรและภาษาที่ใช้บันทึก คุณค่าทางคติชนวิทยา และวรรณศิลป์ รวมทั้งภาพของสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนภาคตะวันตก

๖. กระแสการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกในลักษณะการศึกษาและวิเคราะห์นั้นเฟื่องฟูมากในช่วง ๒๐ ปีแรก คือ ในช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๔๐ แต่ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา กระแสการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกซบเซาลงมาก ทั้งนี้ได้เกิดเฉพาะในภาคตะวันตก แต่เกิดขึ้นเหมือนกันทุกภาค

๗. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกในขณะนี้ สิ่งที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนคือ การสำรวจและรวบรวมข้อมูลก่อนที่สุมุไทย ไบลาณ และวรรณกรรมมุขปาฐะ จะสูญหายหรือหมดสภาพไปตามกาลเวลา การสำรวจและการรวบรวมเอกสารโบราณในปัจจุบันไม่ยุ่งยากเหมือนเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว หากทางวัดหรือเจ้าของเอกสารโบราณอนุญาตให้ใช้ศึกษาได้ ก็สามารถนำกล้องถ่ายรูประบบดิจิทัลหรือเครื่องกวาดภาพ (scanner) ไปใช้ถ่ายเอกสารโบราณและนำมาจัดเก็บในแฟ้มข้อมูล (file) แล้วพัฒนาเป็นฐานข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป แต่ปัญหาที่ยังเป็นอุปสรรคมาอย่างต่อเนื่องก็คือ เรื่องเวลาและงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน เรื่อง

เวลานับเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุด เพราะการสำรวจและรวบรวมเอกสารโบราณเป็นงานที่ต้องใช้เวลามากทั้งใช้เวลาในการสืบเสาะ แสวงหา และเวลาดำเนินการ แม้จะมีเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แล้วก็ตาม ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความรู้ในการอ่านเอกสารโบราณ ถ้าคณะสำรวจเอกสารโบราณสามารถอ่านอักษรไทยโบราณและอักษรขอมได้เป็นส่วนใหญ่ จะทำให้การสำรวจและการเก็บข้อมูลดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว และสามารถคัดกรองและประเมินเอกสารได้ว่าฉบับใดมีคุณค่าทั้งในเรื่องอายุและเนื้อหา วิธีนี้จะทำให้การรวบรวมเอกสารโบราณมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สาเหตุที่ทำให้การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกมีผลงานน้อยกว่าภาคอื่นๆ นั้น มักมีผู้ให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมของภาคตะวันตกคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของภาคกลาง ไม่มีลักษณะอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนอย่างวัฒนธรรมล้านนา วัฒนธรรมอีสาน และวัฒนธรรมภาคใต้ แต่จากผลงานการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าภาคตะวันตกก็มีชุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาของชาวบ้านจำนวนมากพอที่จะแสดงอัตลักษณ์ของชาวบ้านในเขตภาคนี้ได้เช่นกัน สำคัญที่ว่ามีผู้สำนึกในคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านในภาคนี้มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

หนังสือ

กิ่งแก้ว อัดถาวร. **คติชนวิทยา**. เอกสารนิเทศการศึกษาศึกษา ฉบับ ๑๘๔. หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.

ตรีศิลป์ บุญขจร. **พัฒนาการการศึกษาค้นคว้าและวิจัยวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

บาหยัน อิมสำราญ. “สถานภาพการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่น.” ใน **วรรณคดีท้องถิ่น**
พินิจ. สุกัญญา ภัทรราชย์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

บุปผา ทวีสุข. **วรรณกรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : ป.สัมพันธ์พานิชย์, ๒๕๒๔.

ฝ่ายศึกษาค้นคว้าและวิจัย. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. **วรรณคดีสมุดไทย**.
นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๓๓. (อัดสำเนา)

พรรณเพ็ญ เครือไทย. “การศึกษาวิจัยทางด้านจารึกและเอกสารโบราณ.” ใน **ภาษา-
จารึก ฉบับที่ ๙**. ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๔๖.

พิเชษฐ แสงทอง. “สถานภาพการสืบค้นวรรณกรรมภาคใต้ประเภทตัวเขียน.” **วารสาร
ไทยศึกษา** ๒, ๑ (กุมภาพันธ์-กรกฎาคม ๒๕๔๙) : ๔๗-๖๓.

สมโชติ อ๋องสกุล. “ล่านาคติศึกษาในรอบ ๒๐ ปี : รายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรม
ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาในนครเชียงใหม่.” **จดหมายเหตุ
ล่านาคติศึกษา**. ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๒๙) หน้า ๘-๑๙.

การสัมภาษณ์

เอนก นาวิกมูล. สัมภาษณ์. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖.

ฟ่อน เปรมพันธุ์. สัมภาษณ์. ๒๐ กันยายน ๒๕๔๗.

พวงเพ็ญ สว่างใจ. สัมภาษณ์. ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๑.

สิริอาภา รัชตะหิรัญ. สัมภาษณ์. ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๑.

จวน เครือวิชฌยาจารย์. สัมภาษณ์. ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๑.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

โครงการอนุรักษ์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๖

พฤศจิกายน ๒๕๕๑. สืบค้นได้จาก <http://www.bl.msu.ac.th/bailan/bailan.html>

วัดกลางบางแก้ว. พิพิธภัณฑ์พระพุทธวิถีนายก [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๖

พฤศจิกายน ๒๕๕๑. สืบค้นได้จาก <http://www.ac.th/mus.php>

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. ฐานข้อมูลรายชื่อวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก

[ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑. สืบค้นได้จาก <http://www.sac.or.th/literary/>

ภาคผนวก

ผลงานวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก

วรรณกรรมลายลักษณ์

จรินทร์ แทนคุณ. “การสำรวจและศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจากสมุดไทยของอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒.

จวน เครือวิชฌยาจารย์. วิถีชีวิตชาวมอญ. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, ๒๕๓๗.

จันทร์ศิริ แทนมณี. “พระมัลลยกลอนสวดฉบับเพชรบุรี.” ภาควิชาภาษาไทย คณะ วิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๓๔.

ณัฐฐินี พรหมเกิด. “การศึกษาเรื่องปฐมสมโพธิฉบับมอญจากต้นฉบับวัดคงคาราม ราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๐.

ทองใบ แทนมณี. “นิราศเมืองเพชร (ฉบับตรวจสอบวรรณคดีวรรณคดี).” มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี, ๒๕๔๘. (เอกสารอัดสำเนา)

ธนู บุญยรัตนพันธุ์. วรรณกรรมปริบท ๔ เรื่อง. กรุงเทพฯ : อักษรสยาม, ๒๕๒๓.

นฤทธิ ศรีวรรณ. ศึกษาสมุดไทยประถม ก กา ฉบับพื้นบ้านเพชรบุรี. เพชรบุรี : โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒.

นันทา ขุนภักดี. การวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว. “ตำราดาว : การศึกษาเชิงวิเคราะห์.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๔.

ผ่องศรี ยอดสกุล. “การศึกษาเรื่องมหาชาติเมืองเพชร สำนวนวัดเกาะ.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

พระมหาชิรารัตน์. ปรมัตถ์คำกลอน. เพชรบุรี : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี สหวิทยาลัยทวารวดี, ๒๕๔๑.

พิสุจน์ ใจเที่ยง. “การศึกษาวិเคราะห์วรรณกรรมลาวเรื่องช่องคอกุ่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

พื่อน เปรมพันธุ์. “ตำรายาโบราณจากสมุดข่อย ตำรับกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี.” ใน กาญจนบุรีศึกษา. กาญจนบุรี : สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๖.

พื่อน เปรมพันธุ์ และปรีชา รินชัย. รายงานการวิจัยเรื่องโครงการสำรวจและศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทลายลักษณ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๐. (อัครำเนา)

ยุพิน สุวรรณฤทธิ์. “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมลาวเรื่องไก่แก้ว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

ราตรี โพธิ์เต็ง. “ตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทยจากวัดไชย อำเภอบัวราชบุรี.” รายงานประกอบการศึกษาวิชา ๔๑๑ ๓๐๑ คติชนวิทยา ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๙.

รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกุล. “พิมพ์พิลาปสูตร.” ใน เอกสารประกอบการเสวนาเรื่องงานสำรวจข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ศูนย์มานุษยวิทยา, ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๔. (อัครำเนา)

ล้อม เพ็งแก้ว. บทละครเรื่องพระลอฉบับเมืองเพชรบุรี. เพชรบุรี : โครงการเผยแพร่
วรรณกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี, ๒๕๒๕.

ล้อม เพ็งแก้ว. [ผู้นำเสนอ]. บ่นเพื่อพิมพ์ถึง (กระทู้ ๕๖ บท). เพชรบุรี : โครงการเผยแพร่
วรรณกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี, ๒๕๒๕.

_____. [ผู้นำเสนอ]. พยากรณ์ดาวจะแซ่และความฝัน. เพชรบุรี : โครงการ
เผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี, ๒๕๒๕.

_____. [ผู้สอบชำระและผู้นำเสนอ]. พระรณิราศสำนวนเจ้าพระยาพระคลัง
(หน) เพชรบุรี : โครงการเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
เพชรบุรี, ๒๕๒๕.

_____. รายงานผลการศึกษานิราศเขาลูกช้าง สำนวนนายต่วน ปี พ.ศ.
๒๕๒๙. โครงการศึกษาวิจัย ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๒๙. (อัดสำเนา)

_____. สุภาพดั่ง : วรรณกรรมคำสอนฉบับเมืองเพชรบุรี เทียบสุภาษิต
พระร่วง. พอชนรามคำแหงไม่ได้แต่งสุภาษิตพระร่วง ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ.
กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๘.

วัฒนา ณ นคร. “ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัย
คำหลวง.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

วัดกลางบางแก้ว. พิพิธภัณฑ์พระพุทธวิถีนายก [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑
ธันวาคม ๒๕๕๑. สืบค้นได้จาก <http://www.wkk.ac.th/mus.php>

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. ฝ่ายศึกษาค้นคว้าและวิจัย. วรรณคดีสมุทร.
นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๓๓.

สมาน ไร่เหม. “การศึกษามหาชาติฉบับเมืองเพชรบุรี กัณฑ์ชูชก : การศึกษาเชิง
วิเคราะห์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษา
ไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗.

_____. มหาชาติเมืองเพชร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ, ๒๕๒๑.

_____. “วรรณกรรมโลกนิดิฉบับเมืองเพชร.” ใน เพชรบุรีศึกษา หน้า

๒๙๔ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ

_____ ๑๗-๓๓. เอกสารประกอบการประชุมเสนอผลการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับจังหวัด เพชรบุรี ครั้งที่ ๒ ๒๖-๒๗ มกราคม ๒๕๓๐.

สยาม ภัทรานุประวัติ. “มธุรสวาหิณีที่วัดเขายี่สารกับข้อสันนิษฐานเรื่องที่มาของมธุรสวาหิณีในประเทศไทย.” ใน เอกสารประกอบการเสวนาเรื่องงานสำรวจข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ศูนย์มานุษยวิทยา, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔. (อัครสำเนา)

สัญญา จิระเกียรติ. “การศึกษามหาชาติฉบับเมืองเพชรบุรี ก้นทม์มหาพน.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๑.

สิริวัฒน์ คำวันสา. **โครงการลุ่มน้ำท่าจีน : ภาษาและวรรณกรรม จังหวัดสุพรรณบุรี.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๙. (อัครสำเนา)

สุนันท์ อุดมเวช. “การศึกษาสุบินกุมารคำกาพย์ฉบับวัดจันทราวาส เพชรบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

สุขสมาน ยอดแก้ว. “สุภาษิตกลอนสวดฉบับเพชรบุรี : ค่านิยมและความเชื่อ.” มณี. ๓ (ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๕๒-๖๓.

_____. “สุกมิต : การศึกษาเชิงวิเคราะห์.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๔.

เสยย์ เกิดเจริญ. **ประชุมวรรณกรรมคำสอนจากวัดในเมืองเพชร. เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๒๔.**

_____. **พระสุธน จากต้นฉบับบ้านไร่มะตูม อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี : สยามคณิศย์เก่าวิทยาลัยครูเพชรบุรี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี สหวิทยาลัยทวารวดีเพชรบุรี, ๒๕๓๑.**

_____. “สวัสดิรักษา.” มณี. ๒ (สิงหาคม ๒๕๒๔) : ๑๕-๒๒.

_____. **อนุศาสน์คำสอนจากสมุดไทยในบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๒๔. (อัครสำเนา)**

อากร ไมตรีโสภณ. “พระสี่เสารนิทานคำกาพย์.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๑.

อุบล เทศทอง. “การศึกษานิทานคำกาพย์เรื่องหงส์ยนต์ฉบับจังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๓๒.

เอมอร ตรีชั้น. “การศึกษาด้านภาษาและคติความเชื่อในตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทย
ของจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร.” วิทยานิพนธ์สาขาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๘.

วรรณกรรมมุขปาฐะ

เพลงพื้นบ้าน

ก. วิทยานิพนธ์ หนังสือและบทความ

กนกรัตน์ สิงห์พงษ์. “เพลงพื้นบ้านจะอนุรักษ์กันไหน กับความในใจของแม่ทองอยู่และ
แม่ทองหล่อ” ศิลปวัฒนธรรม. ๑ (ตุลาคม ๒๕๒๓) : ๖๕-๖๗.

กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์. “เพลงร่ายพรรษา : บทเพลงแห่งศรัทธา.” อักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๖ (๒๕๒๖) : ๓๕๓-๓๖๗.

กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์ และวีระจักร วรณดี. “เพลงพื้นบ้านภูมิภาคตะวันตก.” ใน
เอกสารนิทรรศการชีวิตไทยในภูมิภาคตะวันตก. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๒๕. (อัดสำเนา)

กาญจนา อินทรสุนานนท์. “เพลงพิชฐาน.” มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. ๔ (๒๕๒๕) :
๔๗-๕๔.

ชู คุณพันธุ์. เพลงพื้นบ้านพนมทวน. เอกสารเชิงคติชนวิทยา ฉบับที่ ๑. ภาควิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐. (อัดสำเนา)
จรรยา ตันติโพธิ์ประสิทธิ์ และพรทิพย์ จิรเมธาธร. “วิเคราะห์เปรียบเทียบเพลงปรบไต่
บ้านดอนช้อยกับกรมศิลปากร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขา
วิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๒๖.

นิกิจ พลายชุม. “วัฒนธรรมพื้นบ้านนครปฐมเรื่องความเชื่อและเพลงพื้นบ้านจังหวัด
นครปฐม.” เอกสารประกอบการสัมมนาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลป
วัฒนธรรม นครปฐม. ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม. ๒๐-๒๓ ตุลาคม
๒๕๒๕.

บัญญัติ เรื่องศรี. [ผู้รวบรวมและเรียบเรียง]. รับมรดกตายาย. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐. (จัดสำเนา)

บัวผัน สุพรรณยศ. “วิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕.

ปาริชาติ ชาวเกาะ. “การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านของตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี.” สารนิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙.

ผะอบ โปชะกฤษณะ. วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๐.

“เพลงพื้นบ้านตำบลท่าราบ อำเภอเมือง เพชรบุรี.” มูนิธิ. ๓ (มีนาคม ๒๕๒๖) : ๓๐-๓๙.

เยาวมาลย์ กาญจนศูนย์. “เพลงเหย่ย...กาญจนบุรี.” ในการศึกษาเรื่องโบราณคดีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน และบุคคลสำคัญ เมืองกาญจนบุรี, ๔๓-๔๗. กาญจนบุรี : ศูนย์วัฒนธรรมสหวิทยาลัย, ๒๕๒๙. (จัดสำเนา)

เรไร สืบสุข. “เพลงปรบโก.” ใน สมุดเพชรบุรี ๒๕๒๕, ๒๗๘-๒๘๒. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

_____. “เพลงพาดตาล.” ใน สมุดเพชรบุรี ๒๕๒๕, ๒๙๓-๒๙๕. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

_____. “เพลงพวงมาลัย.” ใน สมุดเพชรบุรี ๒๕๒๕, ๒๙๓-๒๙๓. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

วานิช จรุงกิจอนันต์. “ต้นและสัมผัสอักษรในเพลงอีแซว.” ภาษาและหนังสือ. ๒๐ (กันยายน ๒๕๓๐) : ๙-๑๓.

_____. “ไปไหว้ครูเพลงอีแซว.” ศิลปวัฒนธรรม. ๖ (ตุลาคม ๒๕๒๘) : ๖๐-๖๕.

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม, วิทยาลัยครูกาญจนบุรี. เพลงพื้นบ้านพนมทวน กาญจนบุรี. กาญจนบุรี : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูกาญจนบุรี, ๒๕๓๐.

สังวาล คงจันทร์. “วิเคราะห์ลักษณะของเพลงพื้นบ้านในวรรณกรรมร้อยกรองร่วมสมัย.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๕.

สุกัญญา ภัทรราชย์. “กลอนเพลงปฏิพากย์.” **ศิลปวัฒนธรรม**. ๓ (มิถุนายน ๒๕๒๕) : ๓๐-๓๓.

_____. “พญาาง พญาพานในเพลงพื้นบ้าน.” **วารสารเมืองโบราณ** ๘ (สิงหาคม - พฤศจิกายน ๒๕๒๕) : ๔๕-๔๗.

สุกัญญา สุขฉายา. “เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

สุมาลย์ เรื่องเดช. “เพลงพื้นบ้านจากตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๗.

_____. **เพลงพื้นบ้าน**. เอกสารเผยแพร่ความรู้ระดับ ๔ ม.ป.ม. ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งชาติ, ๒๕๒๕. (อัดสำเนา)

อเนก นาวิกมูล. **เพลงนอกศตวรรษ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓ ; กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๒๗.

_____. “เพลงพื้นบ้านพนมทวน.” ใน **ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยฉบับวัฒนธรรมพื้นบ้าน**. หน้า ๒๔-๒๘. กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๗.

_____. “เพลงพื้นบ้านสุพรรณบุรี.” เอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่องสุพรรณบุรี : ประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรม. จัดโดยสถาบันไทยคดีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับจังหวัดสุพรรณบุรี วันที่ ๑๗-๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี.

_____. “เล่าเรื่องเพลงพื้นบ้านภาคกลาง.” **ศิลปวัฒนธรรม**. ๔ (ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๔๖-๕๘.

_____. “วัฒนธรรมพื้นบ้านนครปฐม.” เอกสารประกอบการสัมมนาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม นครปฐม. ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม. ๒๐-๒๓ ตุลาคม ๒๕๒๕.

_____. **สารานุกรมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง**. กรุงเทพฯ : พิมพ์สด, ๒๕๒๘.

ข. แถบบันทึกลีเสียงและแถบบันทึกรูปภาพ

คณะแม่เหเม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. เพลงทรงเครื่อง. ศูนย์สังคีตศิลป์
กรุงเทพฯ. ๑๒ ตุลาคม ๒๕๒๒. (แถบลีเสียง) ๓ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

คณะยายบัวเผื่อน ลูกวิเศษ ขวัญจิต ศรีประจัน และยายทองอยู่ รักษาพล. สาธิต
เพลงพื้นบ้านภาคกลาง. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ. ๑๓ มิถุนายน ๒๕๒๓. (แถบลี
เสียง) ๓ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

ชาวบ้านจังหวัดกาญจนบุรี. เพลงพนมทวน. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ. ๓๐ มีนาคม
๒๕๒๗. (แถบลีเสียง) ๒ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที และ (แถบบันทึกรูปภาพ) ๑ ม้วน
๑๒๐ นาที)

ชาวบ้านโพหัก จังหวัดราชบุรี. เพลงลาน (ลานนวดข้าว). ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ.
๑๑ มีนาคม ๒๕๒๓. (แถบลีเสียง) ๒ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

ชาวบ้านสระกะเทียม. เพลงปรบไก่-เพลงพวงมาลัย. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ. ๔
พฤษภาคม ๒๕๒๒. (แถบลีเสียง) ๒ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

ชาวบ้านอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. เพลงปรบไก่. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ. ๒๖
สิงหาคม ๒๕๒๖. (แถบลีเสียง) ๒ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

พ่อเพลง-แม่เพลง อ่างทอง สุพรรณ-กรุงเทพฯ. เพลงฉ่อยโบราณครั้งที่ ๑. ศูนย์สังคีต
ศิลป์ กรุงเทพฯ. ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๔. (แถบลีเสียง) ๖ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

พ่อเพลง-แม่เพลง อ่างทอง สุพรรณ-กรุงเทพฯ. เพลงฉ่อยโบราณครั้งที่ ๔ ชุดทางโลก
ทางธรรม. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ. ๔ กันยายน ๒๕๒๖. (แถบลีเสียง) ๖ ม้วน
๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

พ่อไสว แม่บัวผัน สุพรรณบุรี. เพลงทรงเครื่องเรื่องเวสสันดร. ศูนย์สังคีตศิลป์
กรุงเทพฯ. ๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๐. (แถบลีเสียง) ๒ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที และ
(แถบบันทึกรูปภาพ) ๑ ม้วน ๑๒๐ นาที.

วิทยาลัยครูเพชรบุรี และสมัย ช่อนวงศ์. การละเล่นพื้นบ้าน-เพลงพื้นเมืองจังหวัด
เพชรบุรี. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ. ๒๖ กันยายน ๒๕๒๓. (แถบลีเสียง) ๒ ม้วน
๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

อเนก นาวิกมูล. พบพ่อเพลงแม่เพลงทั่วภาคกลาง. ศูนย์สังคีตศิลป์ กรุงเทพฯ.
๙ สิงหาคม ๒๕๒๘. (แถบลีเสียง) ๓ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที และ (แถบบันทึกรูป
ภาพ) ๒ ม้วน ๑๖๐ นาที

เพลงสำหรับเด็ก

เกื้อกมล พุกกะประมูล และมนตรี มีเนียม. “การเก็บรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้าน ตำบล จะเข้สามพัน อำเภออุ้มทอง และตำบลเนินพระปรางค์ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัด สุพรรณบุรี.” รายงานการประกอบการศึกษา รายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรม ท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

ผะอบ ไปชะกฤษณะ และคนอื่นๆ. เพลงกล่อมเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง ๑๖ จังหวัด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๑.

เบญจมา เพ็งอุ้น. “การวิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กจังหวัดเพชรบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร, ๒๕๓๐.

นิทานพื้นบ้าน

กันยรัตน์ สมิตะพินทุ และผ่องศรี ยอดสกุล. “การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม วรรณกรรมมุขปาฐะของท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี.” รายงานการประกอบการ ศึกษา รายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชา ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

กานดา เกิดกระสินธุ์. “การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี.” สารนิพนธ์อักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

ชนิษฐา บุญยโสภณ และพวงแก้ว โอฬารสมบัติ. “วรรณกรรมท้องถิ่นตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

จวน เครือวิชฌยาจารย์. ปมาลี-สินีทานคติธรรมพื้นบ้านมอญ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๘.

จันทร์สิริ แท่นมณี. “มอญในเพชรบุรี.” ใน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรี,

๑๓๐-๑๔๑. เพชรบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๓๐. (อัดสำเนา)

จิตกร บุษบา. “เปรียบเทียบนิทานเรื่องตามองล่ายสำนวนต่างๆ.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๘.

จินดา อยู่สุข และ สันติมา สิริวงษ์. “บทละครเสภาเรื่องลับแลนคร.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี. เพชรบุรี ๒๕๒๖.

ชฎารัตน์ สุนทรธรรม และสุนันท์ พวงพุ่ม. “การเก็บรวบรวมนิทานละเพลงพื้นบ้านตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๐๐ ๔๐๕ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

ชนัยกานต์ เปี่ยมสง่า. “วิเคราะห์ตัวละครสตรีในนิทานพื้นบ้านเขมร จังหวัดราชบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๖.

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. “รวบรวมและวิเคราะห์ : ลักษณะความเจ้าปัญญาของนิทานมอญ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๑.

บัญญัติ เรืองศรี. “นิทานและอนุภาคของนิทานในภาคตะวันตก.” ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๑, ๒ (พ.ย. ๒๕๔๖ - มี.ค. ๒๕๔๗) : ๑๒-๒๘.

_____. รายงานการวิจัยคตินิทานบ้านจาก ๒๐ ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก : การศึกษาวิเคราะห์ทางคติชนวิทยา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.

ปิยะพร อภิชาตนนท์. “นิยายจากเมืองเพชร.” วารสารเมืองโบราณ. ๑ (กันยายน ๒๕๑๗) : ๓๔-๓๘.

ระวีวรรณ อินทร์เทียม. วรรณกรรมลาวใต้ในจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : ภาควิชาภาษาไทย คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๒๔.

เรไร ท่าผา. “วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านเมืองกาญจนบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๖.

เรไร สืบสุข สุขสมาน ยอดแก้ว และรัชฎาพรพน เศรษฐวัฒน์. **วรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี**. เพชรบุรี : โครงการรวบรวมและวิจัยคติชนวิทยาท้องถิ่น วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๒๓. (อัคราณา)

ลักษณะ ศิรินิล และสมถวิล นินทรน. “ละครพื้นทางเรื่องทับตาแก่.” วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี เพชรบุรี, ๒๕๒๖.

ลินดา วิชาดากุล. “วรรณกรรมท้องถิ่นหมู่บ้านตากแดด หมู่บ้านบ้านใหม่ ตำบลคูบัว และหมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านไร่ จังหวัดราชบุรี.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

วรุณี ศิริวัฒนธนา และนภาพร อัครวงษ์กุล. “วรรณกรรมท้องถิ่น อำเภอยะโฮย อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

วิภา กงกะนันท์. **นิทานพื้นบ้านของกะเหรี่ยงจอมบึงกับเขมรราชบุรี**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๒๑.

_____. “อารมณขันในนิทานชาวบ้านเขมรราชบุรี.” **จันทร์เกษม**. ๑๕๑ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๒๒) : ๑๘-๒๔.

วีระวัชร ปิ่นเขียน. **วรรณกรรมกะเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง ถึงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**. ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่น กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๒๔. (อัคราณา)

_____. **วรรณกรรมของชาวจอมบึง จังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี : วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี, ๒๕๒๕.

สิริอาภา ขำเลิศ. “วัฒนธรรมพื้นบ้านประเพณีวรรณกรรมท้องถิ่นของเมืองกาญจนบุรี.” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมพื้นเมือง หน้า ๑๘๒-๒๐๓. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี, ๒๕๒๕. (อัคราณา)

สุนันท์ อุดมเวช. **วรรณกรรมไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี**. เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี, ๒๕๒๘. (อัคราณา)

สุริยา คงประเสริฐ. “วรรณกรรมไทยรามัญ ตำบลคลองตากุด อำเภอยะโฮย จังหวัดราชบุรี. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๒.

สุวคนธ์ สมวัชรจิต. “วิเคราะห์เปรียบเทียบนิทานลาวยวนราชบุรีกับลาวพวนเพชรบุรี
ในแง่คติชน.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรม
ท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๒๗.

สุวิมล สฤลเดช และพันศักดิ์ อ่อนดีกุล. “วรรณกรรมพื้นบ้านจากประจวบคีรีขันธ์.”
รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก
สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗.

อนงค์นาฏ เจือจันอัด และศศิจันทร์ งามศิริ. “วรรณกรรมพื้นบ้านจากอำเภอเมือง
สมุทรสาคร.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๔๐๕ วรรณกรรม
ท้องถิ่นภาคตะวันตก สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๒๗.

อุราพร พาทยกุล. “บทละครเสภารำเรื่อง ตามองล่าย.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต
สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี เพชรบุรี, ๒๕๒๕.

บทประกอบการเล่นและการแสดงมหรสพ

ก. วิทยานิพนธ์ หนังสือและบทความ

เครือวัลย์ เรืองศรี “หนังสือ” มูนี่. ๒ (ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๓๖-๔๕.

นฤมล มิตรรัน. “การศึกษาบทประกอบพิธีกรรมพิธีเล่นเรือของกลุ่มชนลาวโซ่ง.”
สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒.

นวลละออง ธนะพนิตศิลป์ และจินตนา แสงรุ่ง. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ละครชาตรี
คณะประเพณีพิมาย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี เพชรบุรี, ๒๕๒๖.

บุญแสง พรหมประเสริฐ และสุวรรณา กิจชนะพานิชย์. “หนังสือเมืองเพชร
คณะนายป่วน เชิดขำนาฏ.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์
วิทยาลัยครูเพชรบุรี เพชรบุรี, ๒๕๒๖.

บุปผา วงษ์สนธิ. “การแสดงเห่เรือบก คณะนายกึ่ง ยี่มละมัย.” มูนี่. ๓ (มีนาคม ๒๕๒๖)
: ๑๖-๒๐.

ปนัดดา แสนสุต. “ศึกษาวิถีดำเนิรชดคลอกรกระแชง อำเภอเมือง จ้งหวัดเพชรรบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖.

ปรารณนา มีเชื้อ และสดสี ด้วเฮง. “ศึกษาเปรียบเทียบชินสดคณะทองโปรยประเชิดศิลป์กับชินกรมศิลป์กร.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรรบุรี เพชรรบุรี, ๒๕๒๖.

ผะอบ โปษะกฤษณะ. วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดชนอนจ้งหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยทางโทรทัศน์และวิทยุ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๗.

ยุพดี สุขจำเริญ และเอี่ยม เต็ดเตียว. “ศึกษาเชิงวิเคราะห์ละครชาตรี คณะพรหมสุวรรณอำเภอเมือง จ้งหวัดเพชรรบุรี.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรรบุรี เพชรรบุรี, ๒๕๒๖.

เยาวภา ภริตานนท์. “รำดง.” ใน การศึกษาเรื่องโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมพื้นบ้านและบุคคลสำคัญ เมืองกาญจนบุรี, ๔๘-๔๙ กาญจนบุรี : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมสหวิทยาลัยทวารวดี กาญจนบุรี, ๒๕๒๙.

เวโร สืบสุข. “เหเรือบก.” ใน สมุดเพชรรบุรี ๒๕๒๕, ๒๗๓-๒๗๗. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

สมทรง บุรุษพัฒน์. การเล่นคอนของลาวโซ่งที่บางกุ้ง. ม.ป.ม. : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชน, ๒๕๒๔. (อัดสำเนา)

สิริอาภา ขำเลิศ. “เล่นคอน : ร่องรอยของวัฒนธรรมไทย โซ่ง บ้านห้วยยางกาญจนบุรี.” รายงานประกอบการศึกษารายวิชา ๔๑๑ ๓๐๑ คติชนวิทยา สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๙.

สุขสมาน ยอดแก้ว. “มหรสพพื้นเมือง.” ใน สมุดเพชรรบุรี ๒๕๒๕, ๒๖๓-๒๖๙. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

สุขสมาน ยอดแก้ว และเวโร สืบสุข. “การเล่นเชิญผีต่างๆ.” ใน สมุดเพชรรบุรี ๒๕๒๕, ๒๕๖-๒๖๑. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

สุขสมาน ยอดแก้ว และโสภา กิมวังตะโก. “ละครชาตรีเมืองเพชร.” ใน สมุดเพชรรบุรี ๒๕๒๕, ๒๖๙-๒๗๓. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

สุวรรณา หมีนคร. “ศึกษาประเพณีและบทประกอบพิธีกรรมของลาวโซ่งบ้านวังสระ
เกเทียม ตำบลสระเกเทียม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.” สารนิพนธ์ปริญญา
อักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๒๖.

โสภา กิมวังตะโก. “การศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบละครชาตรีเมืองเพชรและละคร
ชาตรีกรมศิลปากร.” โครงการอุดหนุนทุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๕.

อเนก นาวิกมูล. “การแพร่กระจายของหนังตะลุงทางภาคกลาง.” ศิลปวัฒนธรรม. ๑-
๙ (มกราคม ๒๕๒๓) : ๔๘-๕๔.

อเนก นาวิกมูล. “หนังตะลุงในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสาน.” ศิลป
วัฒนธรรม. ๑ (กันยายน ๒๕๒๓) : ๒๖-๒๗.

ข. แถบบันทึกลีเสียง

กลุ่มศิลปการแสดงและแกะหนังตะลุงภาคกลาง. **หนังตะลุงราชบุรี** ศูนย์สังคีตศิลป์
กรุงเทพฯ. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ (แถบเลี้อย) ๒ ม้วน ๑ ๗/๘ นิ้วต่อวินาที.

บทประกอบพิธีกรรม

ชำนาญ รอดเหตุภัย. “การศึกษาประเพณีทำขวัญและมงคลพจน์ในพิธี
แต่งงาน.” นครปฐม : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม วิทยาลัยครูนครปฐม,
๒๕๒๕. (อัดสำเนา)

สนิท บุญทรง. “การสวดลำ.” ใน **สมุดเพชรบุรี ๒๕๒๕**, ๒๔๘-๒๔๙. กรุงเทพฯ :
เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

_____. **วิเคราะห์บทสวดลำ เพชรบุรี**. เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี,
ม.ป.ป. (อัดสำเนา)

อเนก นาวิกมูล. “(นัก) สวดคฤหัสถ์หายไปไหน.” ศิลปวัฒนธรรม. ๑ (ธันวาคม ๒๕๒๒)
: ๗๒-๗๗.